

Stenogrammid

XII Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 08.05.2012, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (180 SE) kolmas lugemine
2. 10:21 Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (227 OE) esimene lugemine
3. 10:56 Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (186 SE) esimene lugemine
4. 11:50 Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (184 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:57 Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 14. töonädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Heimar Lenk!

10:58 Heimar Lenk

Head kolleegid! Annan üle arupärimise peaministrile. See arupärimine käsitleb pikaleveninud omandireformi, mis on kestnud juba kakskümmend aastat, kuid mille lõppu pole veel näha. Viimasel ajal on sellega seoses tekkinud üks huvitav nähtus. Nimelt on hakatud üle vaatama otsuseid, mis kunagi, kümmekond aastat tagasi tehti. Inimesed on nüüd oma ehmatuseks saanud teatisi, et nende korter ei kuulugi enam neile, vaid maja on tagastatud Saksamaale ümberasunutele ja sellepärast võivad inimesed oma elamispinna kaotada. See arupärimine on sündinud Eesti Üürnike Liidu esindajate palvel. Me analüüsisime seda probleemi. Me esitame peaministrile viie küsimusega arupärimise, et ta meile seletaks, kuidas on juhtunud nii, et kümme aastat tagasi tehtud reform, mille käigus pidi sadade majade kohta olema tehtud lõplik otsus, nüüd järsku uuesti üle vaadatakse ja inimesed tänavale aetakse. Aitäh!

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel eelnõusid või arupärimisi? Ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamata.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 9. mail osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning välisminister Urmas Paet. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. 10:04 Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (180 SE) kolmas lugemine

10:57 Aseesimees Laine Randjärv

Me hakkame käsitlema tänase päevakorra esimest punkti, milleks on õiguskomisjoni algatatud töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Marika Tuus-Laul!

10:58 Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Enne kui me lõpliku otsuse langetame, tuletan ma pisut meelde töölepingu seaduse esimest arutamist siin saalis 2008. aasta oktoobris. Küsimuse peale, kas see uus seaduseprojekt on ka atraktiivne, vastas tollane sotsiaalminister Maret Maripuu, et loomulikult, sest kui nn vabatahtliku töötuse puhul on võimalik saada töötuskindlustushüvitist ja rakendatakse ka tööõiguse paindlikkust, siis on uus seadus kindlasti sedavõrd atraktiivne, et inimesed tahavad Eestis töötada ja töökohti tuleb juurde. Nagu näeme, läks vastupidi ja atraktiivsusest on asi kaugel, sest töötajate õigusi ja hüvitisi vähendati, vallandamine tehti imelihtsaks ja tööle ennistamine sisuliselt kaotati.

Üks külgetõmbav punkt selles seaduses siiski oli. Selle aga koalitsioon täna tühistab, enne kui see üldse jõustuda jõuaks. Nii ei hakkagi kindlustushüvitist saama need, kes eelmisest töökohast "omal soovil või poolte kokkuleppel" lahkuvad. Minister rõhutas ka tol korral, et vabatahtliku töötuse puhul on tingimused raskemad: hüvitise määr on madalam (40%) ja kvalifitseerumise tingimused on ka hoopiski rangemad, nimelt oleks hüvitise saamiseks pidanud viie aasta jooksul olema töötuskindlustusstaaži nelja aasta jagu.

Tol korral saadi aru, et tavaliselt ei lahku inimesed healt ja rahuldava palgaga töökohalt niisama ajaviiteks. Sellest saadakse aru 16-s Euroopa riigis, näiteks Belgias, Šveitsis, Austrias, Norras, Saksamaal ja mujal, kus kompenseeritakse ka n-ö vabatahtlikku töötust. Euroopa on aru saanud, et mõistlik on neid inimesi veidi toetada, et neid kiiremini tööturule tagasi saada. Miks teie praegu selle hea ja töötajat väärtustava hüvitise tühistate? Ma seda tõepoolest ei mõista. Ma ei saa aru, miks te arvate, et inimene jääb ilma ühegi põhjuseta vabatahtlikult koju töötuna istuma, saades 40% palgast. Ühtegi loogilist seletust sellele ei ole. Pole ju saladus, et nn omal soovil või poolte kokkuleppel töölt lahkumine tähendab tegelikult inimese töölt minemaajamist, kas seetõttu, et tööandjale konkreetne inimene ei meeldi või ei sobi, või seetõttu, et tahetakse lihtsalt ühe töötajaja palk kokku hoida. Juhtub ka seda, et töö on raske ja käib üle jõu. Praeguse suure tööpuuduse ajal on üsna haruldane, kui töötaja tõepoolest omal soovil lahkub, kuid ka siis kuluks talle loomulikult ära see 40% palgast, isegi viletsa palga puhul, sest see on enne uue töökoha leidmist vähemalt ajutinegi abi.

Aga mis kasu saab riik sellest, kui need inimesed on kodus väga väikese töötaja abiraha peal? Ma ei saa sellest aru. Riigile on kasulik töötav inimene, kes maksab makse, näiteks käibemaksu ja aktsiise, kes teenib ja tarbib ning kellele ei pea toimetulekutoetust maksma. Sellepärast on täiesti arusaamatu, miks riik kärbib potentsiaalsete töötajate hulka. Töötukassas, nagu öeldud, raha ju on. Valitsus hoiab seda järjekordseks eelarveaukude lappimiseks ja likviidsuse tagamiseks. Riik kasutab n-ö võõrast raha, tööandjate ja töövõtjate kogutud raha omaenda vigade parandamiseks ning annab sellega halba eeskuju tulevastele põlvkondadele.

Nii olemegi jälle jõudnud meie poliitilise kultuuri ja riigivõimu moraali juurde. Kui valitsus ja Riigikogu võivad valijat petta ja antud lubadusi murda, siis miks süüdistame tavakodanikke väheses riigialamlikkuses?

Keskerakonna fraktsioon ei saa selle eelnõuga kaasa minna ja me hääletame selle vastu. Me hääletame valijatele antud lubadusi murdva eelnõu vastu. Aitäh!

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

10:58 Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Töölepingu seaduse muudatus, mida me täna hääletama hakkame, mõjutab otseselt töösuhteid riigis. See mõjutab tööturul osalevate sotsiaalpartnerite omavahelisi suhteid ja ca 640 000 tööealist inimest.

Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmandal lugemisel on oluline kirjeldada ka suuremat pilti. Kui te mõtlete, et problemaatika seisneb pelgalt töölepingu seaduse muutmises, selles, et valitsuserakonnad on seadnud suure küsimärgi töötuskindlustuse kohale, siis te tajute vaid ühte osa olukorrast. Tegelikult on problemaatika laiem ja puudutab riiklikku sotsiaalkindlustust üldisemalt. Jutt ei

käi nii väga töötuskindlustusest kui kindlustusliigist, sest ka sotsiaalkindlustus on riiklikult korraldatud kindlustus, vaid Vabariigi Valitsusest ja Riigikogust ehk riigivõimu kandjatest, usaldusväärsetest partneritest üldrahalike kindlustuste korraldamisel. Kindlustusfirma müüb usaldust. Korraldades ravikindlustust, töötuskindlustust või näiteks tööõnnetuskindlustust, müüb ka riik usaldust. See, et ravikindlustatu, kes on iga kuu tasunud ravikindlustusmakseid, ei pruugi saada normaalse ajavahemiku jooksul eriarstiabi, esmatasandi arstiabi või taastusraviteenust, on üleüldiselt teada. See, et töötuskindlustusmakse tasuja ei saa seda hüvitist töölt näiliselt vabatahtliku lahkumise korral, mida talle kindlustusfirma, praegusel juhul riik, selge sõnaga äsja lubas ja mille jaoks on ka vahendeid kogutud, saab selgeks tänase päeva jooksul. Ka valitsuserakonnad ise tajuvad usaldusväärsuse kaotamise probleemi. Miks muidu varjuti eelnõu esitamisel ja läbisurumisel Riigikogu õiguskomisjoni selja taha? Ju loodeti, et rahvas, keda oli valimistel võimalik petta, ei saa aru ka sellest, millisest allikast eelnõu tegelikult pärit on. Huvitav küsimus on see, kuidas kavatseb valitsuskoalitsioon nüüd teha teoks tööõnnetuskindlustuse, mida ta samuti selge sõnaga lubanud on. Millise usalduse baasil seda tehakse? Täna ei ole tõesti paslik kurta ainult töölepingu seaduse muutmise pärast, vaid kurta tuleb hoopis riigi kui kõige olulisema sotsiaalpartneri usaldusväärsuse süstemaatilise lõhkumise pärast. Kõlab dramaatiliselt, aga olukord ongi dramaatiline.

Täna me hääletame töölepingu seaduse muutmise ja tööturvalisuse olulise vähendamise üle. Hoolimata häälekatest ja üleüldistest protestidest surutakse seadusmuudatus koalitsiooni jõuga läbi. Ülehomme hakkame hääletama kõrgharidusreformi läbiviimist. Hoolimata üleüldistest protestidest surutakse ka see seadus koalitsiooni jõuga läbi. Äsja suruti koalitsiooni häältega läbi kollektiivlepingu seaduse muutmine, hoolimata üleriiklikust protestilainest. Riiklikud päästekomandod likvideeritakse, esmatasandi arstiabi koondatakse keskustesse. Omaavalitsused koostavad ja esitavad deklaratsioone ning nõuavad häälekalt struktuurilisi muudatusi, kuid neid ei kuulata. Õpetajad streigivad, aga nende nõudmisi naeruvääristatakse. Mis toimub Eesti riigis? Eesti riigis vohab politikaanlus. Vohav politikaanlus asendab poliitika võimu haaramise ja võimul püsimise tehnoloogiatega, hävitab poliitikud ja usalduse riigijuhtimise vastu. Valimistulemus saavutatakse osavate reklaamikampaaniate toel. Pärast hakatakse hoolikalt selgitama, et tegelikult ei loe varasemad kokkulepped midagi ja ka valimislubadused ei tähendanud päris seda, mida neid arvati tähendavat. Tasuta kõrgharidus ei tähendanudki tasuta kõrgharidust, kodukulude vähendamine ei tähendanudki kodukulude vähendamist, vaid hoopis ühte KredExi programmi kortermajade soojustamiseks, ja parem Eesti ei ole ette nähtud kõigile, vaid väiksele osale Eesti ühiskonnast. Vaadates seda jada, võib tõesti tõdeda, et tänane töölepingu seaduse muutmine ei ole ühekordne nähtus, vaid osa süsteemist.

Sotsiaaldemokraadid hääletavad riigi usaldusväärsuse hoidmise ja suurendamise poolt ning töölepingu seaduse muutmise vastu. Aitäh!

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

10:58 Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Kui me võtame selle eelnõu seadusena vastu, siis me tunnistame kehtetuks täiendava skeemi töötuskindlustushüvitise maksmiseks vabatahtliku töö- või teenistussuhte lõpetamise korral ehk säilitame tööturul praeguse olukorra, kus hüvitist makstakse sunnitud töötuse korral.

Me oleme nendest argumentidest siin kahe lugemise käigus korduvalt rääkinud. Lühidalt kokku võttes võib öelda, et me tagame kaugemas perspektiivis kindlalt töötukassa jätkusuutlikkuse ja piisavate vahendite olemasolu kehtivate hüvitiste maksmiseks. Samuti tagame reservid halvemate aegade tarbeks.

Ma ei taha kuidagi nõustuda eelnõu menetlemise käigus saali ühelt poolelt kostnud etteheidetega, et töötukassa reservid on liiga suured ja see oleks justkui midagi väga taunitavat. Teisalt ei saa aktsepteerida soovi hakata neid vahendeid kibekiiresti laiali jagama. Paljudele poliitikutele on ikka ja jälle meeldinud täiendavalt raha jagada ning sellega populaarsust koguda. Oleme aga lähiminevikus näinud igasuguseid aegu, ka seda, et töötukassa vahendeid ei jätkunud ja me olime sunnitud töötuskindlustusmakseid korduvalt tõstma. Loodetavasti oleme täna targemad.

Praegu on kaks põhimõttelist võimalust. Esiteks on võimalik neid paljuräägitud vabatahtliku töötuskindlustuse täiendavaid hüvitisi maksmata hakates ja valijatele meeldida püüdes hakata töötukassa

vahendeid märkimisväärselt rohkem kulutama. Teine võimalus on arvestada kõigi, enam kui 600 000 Eesti töötava inimesega kaugemas perspektiivis ning neile kindlustunnet säilitades ja tugevaid reserve hoides astuda tubli samm selles suunas, et kõigi nende maksukoormus hakkaks juba järgmisest aastast vähenema. Sisuliselt on otsustatud, et töötuskindlustusmaks on järgmisest aastast 3%, aga kaugemas perspektiivis on kindlasti võimalus seda makset veelgi vähendada. Ma ei tea, kas me jõuame kunagi ka 1,5% tasemele. Juba järgmisel aastal võiks keskmisele Eesti perele seetõttu kätte jääda 160–200 eurot, mis ei ole sugugi väike raha.

Väga palju on räägitud sellest kokkuleppest, mida praegune valitsuskoalitsioon justkui rikub või murrab. Ma kordan, et 2008. aastal me nägime paljusid asju teistmoodi. See kokkulepe sõlmiti tõepoolest omas ajas, selles majanduslikus seisus, milles Eesti riik tollal oli. Juba 2009. aastal oli olukord sootuks teine. Ma veel kord rõhutan, et siis oli kindel veendumus, et kõik need maksed mahuvad 1,5% sisse. Kui see nii oleks, siis võiks vabatahtliku lahkumise korral lubatud hüvitis alles jääda.

Ma ei saa ikkagi nõustuda ka täna kõlanud väitega, et selline hüvitis kaitseb "omal soovil" töölt lahkunute huve. Ma kordan, et nii tööandjate kui ka töötajate poolel on piisavalt seaduslikke võimalusi, et tööleping lõpetada. Me ei peaks koguma makseid töötavatelt inimestelt, selleks et tööandja ebaseaduslikku käitumist soodustada.

Ma rõhutan veel, et töötuskindlustus ei ole hoiupõrsas või tähtajaline hoius, kuhu paneme raha sisse ja siis võtame välja. See on ikkagi riigi sunniviisiliselt kehtestatud vahend ...

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaaega? Kolm minutit.

10:58 Kalle Jents

... selleks et töötajal, kui ta hätta satub, oleks võimalik otsida uus töökoht ja asuda võimalikult kiiresti uuesti tööle.

Seetõttu hääletab meie fraktsioon kindlasti selle eelnõu poolt.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Me läheme lõpphääletuse juurde ja teeme selleks ettevalmistusi. Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele õiguskomisjoni algatatud töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu 180. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 49 Riigikogu liiget, vastu 43, erapooletuid ei ole.

Eelnõu on seadusena vastu võetud.

2. 10:21 Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (227 OE) esimene lugemine

10:57 Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Paul-Eerik Rummo!

10:58 Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Mul on au teile tutvustada kultuurikomisjonis ettevalmistatud Riigikogu otsuse eelnõu Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamiseks. Teatavasti töötab Eesti Rahvusringhääling kui avalik-õiguslik organisatsioon oma seaduse alusel. Selle seaduse kohaselt on rahvusringhäälingu kõrgeim juhtimisorgan nõukogu. Nõukogu koosneb kahte liiki liikmetest: Riigikogu liikmed ja ringhäälinguvaldkonna tunnustatud asjatundjad. Nõukogu liikmeks oleva Riigikogu liikme volituste aeg nõukogus langeb kokku tema volituste ajaga Riigikogus, kuid asjatundja volituste aeg kestab viis aastat. Praeguses rahvusringhäälingu nõukogus olevate valdkondlike asjatundjate volituste tähtaeg lõpeb sisuliselt täna või homme, kuna nad nimetati Eesti

Rahvusringhäälingu nõukogusse 8. mail 2007. Nende volitused on kestnud viis aastat ja need volitused saavad nüüd läbi. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse kohaselt esitab kultuurikomisjon Riigikogu täiskogule ettepaneku uute liikmete nimetamiseks.

Kultuurikomisjon valmistas kõnealust eelnõu ette oma 30. aprilli istungil. Neljale tunnustatud asjatundja kohale oli esitatud kaheksa kandidaati. Komisjon otsustas, et neid kandidaate, kes ei osutu komisjonis valituks, me ei avalikusta. Samamoodi ei avalikustata valituks osutunute saadud häälte arvu, et mitte kahjustada inimeste võimalusi kandideerida edaspidi mis tahes olulistele ametikohtadele.

Komisjonis toimunud salajase hääletamise tulemusel osutusid nende kandidaatide hulgast valituks Mart Luik, Paavo Nõgene, Rain Tamm ja Agu Uudelepp. Kõik kandidaadid on, nagu seadus nõuab, andnud nõusoleku oma kandidatuuri esitamiseks ning kinnitanud, et nad vastavad rahvusringhäälingu nõukogu liikmele seaduses esitatavatele nõuetele.

Selle salajase hääletamise tulemusel koostas kultuurikomisjon eelnõu, mis on teie ees. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt arutatakse seda otsuse eelnõu ainult ühel lugemisel. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse § 14 kohaselt on õigus teha ettepanekuid nõukogu liikmete nimetamiseks kultuurikomisjonil, seega ei ole võimalik esitada selle eelnõu kohta muudatusettepanekuid.

Kultuurikomisjoni ettepanek Riigikogu täiskogule on panna see otsuse eelnõu seaduse kohaselt täna lõpphääletusele ning otsusena vastu võtta. Komisjon otsustas ka, et eelnõu tutvustab Riigikogu täiskogule teie ees seisja. Kõik otsused, mis seoses selle eelnõuga komisjonis tehti, olid konsensuslikud. Aitäh!

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Heljo Pikhof!

10:58 Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma sain aru, et te valisite rahvusringhäälingu nõukokku valdkonna tunnustatud esindajaid. Kas liikmekandidaadid olid kutsutud kultuurikomisjoni ja kas komisjon vaagis sisuliselt ühe või teise tulevase liikme sobivust või oli ka see salajane? Paljud komisjoni liikmed ei pruukinud kõiki kandidaate tunda ega nende isikuomadusi teada.

10:58 Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Kui mõni komisjoni liige oleks sellise ettepaneku teinud, siis oleks komisjonil kahtlemata olnud võimalik kutsuda enda ette kas kõik kandidaadid või mõni nendest, vastavalt komisjoni liikmete soovile. Sellist ettepanekut aga ei tulnud, kuna kõik esitatud kandidaadid on ilmselt piisavalt hästi tuntud inimesed. Neid komisjoni ette kutsuda ei pidanud keegi vajalikuks.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

10:58 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab kandidaatide otsimise protseduuri. Kõigepealt pöördus kultuurikomisjon parlamendifraktsioonide poole, et need esitaksid oma kandidaate. Selleks määrati tähtaeg. Tähtajaks laekus neljale kohale neli kandidaati. Alles seejärel pöördus kultuurikomisjon mitme erialaliidu poole ettepanekute saamiseks. Mis põhjusel komisjon seesuguse protseduuri valis? Kas need kandidaadid, kes esialgu esitati, ei sobinud?

10:58 Paul-Eerik Rummo

Tava, et esialgu pöördutakse ka asjatundjate valimisel ettepanekute saamiseks Riigikogu fraktsioonide poole, on eksisteerinud ilmselt juba niisama kaua kui rahvusringhääling, selle nõukogu ja nõukogu moodustamise suhe Riigikoguga. Kahtlemata võivad ettepanekud laekuda ükskõik millisest ringkonnast, see ei ole seadusega kuidagimoodi piiratud. Kandidaatide esitamise viisi ei ole seaduses kirjeldatud.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

10:58 Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Rahvusringhäälingu seadus ütleb, et neli asjatundjat määratakse rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjate hulgast. Härra Nõgene on oma intervjuus avaldanud arvamust, et asjatundjate tiib nõukogus vajab erinevaid liikmeid eri valdkondadest, mitte ainult meediaekspertide hulgast. Ta kommenteeris niimoodi iseenda kandidatuuri. Kui kultuurikomisjon jagab seda seisukohta, siis miks te ei algatanud seadusparandust, vaid läksite otse selle seaduse rikkumisele?

10:58 Paul-Eerik Rummo

Ma ei nimetaks seda selle seaduse rikkumiseks. Kindlasti saan ma siin väljendada ainult oma isiklikku arvamust, kuid minu arvates võiks valdkonna tunnustatud asjatundja mõiste olla seaduses tõepoolest natuke laiemalt avatud. Meedia on ikkagi laiem valdkond kui mõni teine väga spetsiifiline valdkond. Meedia hõlmab kogu ühiskonda. Väga võimalik, et tõepoolest tuleks seda mõistet seaduses natuke laiendada, et rahvusringhäälingu nõukogu koosseis ei oleks juba ette piiratud ainult väga kitsas mõttes meediaspetsialistidega.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

10:58 Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja, kõigepealt suur tänu põhjaliku ülevaate eest komisjonis tehtust! Minu küsimus tuleneb osaliselt minu teadmatusest, aga eelkõige teada tahtmisest. Milline on olnud Paavo Nõgese erialane kokkupuude ringhäälinguga? Kõik neli esitatud kandidaati on väga väärivad ja toredad inimesed, aga küsimus puudutab just nimelt tema kokkupuudet ringhäälinguga.

10:58 Paul-Eerik Rummo

Paavo Nõgese kandidatuur kultuurikomisjoni 30. aprilli istungil suuremaid kahtlusi esile ei kutsunud. Niipalju, kui sellest mitteametlikul viisil juttu on olnud, on räägitud sedasama, mida ma eelmisele küsimusele vastates silmas pidasin. Tegelikult on meedia valdkond, mis on tunduvalt laiem kui mis tahes kitsas eriala. Pean veel ütlema, et Paavo Nõgese kandidatuuri toetas korduvalt ka Eesti Etendusasutuste Liit. Rahvusringhäälingu tegevust arutades on ka parlamendis olnud pikalt kõne all, et Eesti jooksev kultuuripilt peaks rahvusringhäälingus olema võib-olla rohkem kajastatud kui praegu. Ma usun, et kui rahvusringhäälingu nõukogusse kuulub inimene, kes on tihedalt seotud Eesti etendusasutuste tegevusega, mitte ainult ühe teatri juhina, vaid ka üldisemalt, siis see võiks selle eesmärgi saavutamisele kaasa aidata.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

10:58 Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et kaheksa kandidaati olid komisjonis arutusel ja te neid teisi kandidaate, kes valituks ei osutunud, täpsemalt ei tutvusta ega ütle seda, kuidas hääled jagunesid. Aga äkki te selguse huvides tutvustate neid organisatsioone ja erakondi, kes esitasid need neli kandidaati, kes valituks osutusid?

10:58 Paul-Eerik Rummo

See ei kajastu kultuurikomisjoni 30. aprilli istungi protokollis. Kõne all ei olnud see, kes on kedagi esitanud. Kõne all oli see, kes on esitatud.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marianne Mikko!

10:58 Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Küsimata nimesid, sooviksin ma teada, kui palju oli kaheksa kandidaadi hulgas naisi ja kui palju mehi.

10:58 Paul-Eerik Rummo

Ma arvan, et see ei peaks tingimata saladuseks jääma, aga komisjon sellise arvestuse pidamisega jällegi ei tegelnud. Nähtavasti on meie loomulik suhtumine see, et me ei vaata asja soolise kuuluvuse seisukohast, vaid eeskätt asjatundlikkuse seisukohast. Aga paberid on mul siin ees ja ma loen teie nähes kokku, kui palju oli naiskandidaate. Kaheksast kandidaadist kaks olid naissoost.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

10:58 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kas rahvusringhäälingu seadus vajaks mõnes punktis ka siin saalis läbivaatamist? Nagu te isegi ühes vastuses välja tõite, rahvusringhääling kui institutsioon peaks esindama Eesti kultuuripilti laiemalt. Võib-olla me oleme seda seadust liiga kitsalt vaadanud, võib-olla tuleks mõni punkt tuleviku jaoks üle vaadata? Vaidlusi erinevatel teemadel on meedias ju ennegi olnud. Võib-olla vajaks mõni punkt täpsustamist?

10:58 Paul-Eerik Rummo

Jällegi pean ma komisjoni esindajana siit kõnetoolist ütlema, et see sellisel kujul komisjoni sellel istungil kõne all ei olnud. Küll aga on kõik need teemad korduvalt jutuks olnud. Võimalik, et oleks mõistlik natukene üle vaadata nõukogu moodustamise aluseid just sellest seisukohast, millised ringkonnad võiksid nõukogus esindatud olla.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

10:58 Rannar Vassiljev

Aitäh! Mainisite, et koosoleku protokoll ei sisalda seda, milline fraktsioon on ühe või teise kandidaadi esitanud. Minu teada palus kultuurikomisjon erinevatel fraktsioonidel kaks kandidaati esitada. Kas komisjoni liikmed hääletades teadsid, milline fraktsioon ühe või teise kandidaadi on esitanud?

10:58 Paul-Eerik Rummo

Kuna kõik komisjoni liikmed kuuluvad ühte või teise Riigikogu fraktsiooni, siis ju nad teadsid.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

10:58 Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Minu küsimus tõukub kolleeg Imre Sooääre küsimusest. Nagu me teame, ütleb seadus praegu, et rahvusringhäälingu nõukogusse nimetatavad eksperdid peavad olema selle valdkonna eksperdid. Samas, nagu ma ettekandest aru sain, leidis komisjoni enamus, et võib-olla võiks olla kasulik, kui rahvusringhäälingu nõukogus oleks ka muude valdkondade eksperte. Selle printsiibi õigsust kahtluse alla seadmata küsin ma nii: kas seda üllast põhimõtet on ikka õige või saab üldse rakendada enne, kui seadust on muudetud? Näiteks on teie erakonnakaaslasest minister arvanud, et valima võiks lubada ka 16-aastaseid kodanikke. Minu arvates on see päris hea mõte, aga samas ootaksin ma 16-aastaste valimiskastide juurde lubamisega nii kaua, kuni see printsiip on sisse kirjutatud valimisseadusesse. Kas teie arvates võib mingit head põhimõtet õigusriigis rakendada enne, kui see on seadusega lubatud?

10:58 Paul-Eerik Rummo

Mõiste "ringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundja" on rahvusringhäälingu seaduses tegelikult avamata, lahti kirjutamata. Seda võib tõlgendada võrdlemisi vabalt. Komisjon, nagu te tulemusest näete, on tõlgendanud seda selle nurga alt, mida ma olen varasemates vastustes esile toonud. Meediat nähakse tunduvalt laiemal valdkonnana kui mõnda kitsast erialast valdkonda.

10:58 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas!

10:59 Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud ettekandja! Kuulan siin neid justkui kriitilise alatooniga küsimusi ja vägisi tuleb meelde, et ainus tõsine kogemus avaliku raha eest meedia tegemisel, mis on Keskerakonna ja sotside koostöös olnud, on see, mis on saadetud korda Tallinnas. Kui üks meediakanal, mida avaliku raha eest tehakse, saab kaldu olla, siis see seda kindlasti on. Mul on hea meel, et rahvusringhäälingu nõukogu valimine käib läbipaistvalt, avalikult ja arusaadavalt. Minu meelest on kõik valitud kandidaadid igati kompetentsed. Aga minu küsimus on hoopis selle kohta, kas kultuurikomisjon omavahel pisut arutas rahvusringhäälingu programmi eri tahkude tasakaalu. Ma saan aru, et konkreetseid teemasid te loomulikult ette kirjutada ei saa. Aga kas te olete näiteks arutanud majandus-, kultuuri-, spordi- ja lastesaadete vahetõhku või kas Riigikogu sellistel teemadel üldse arutleb?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Rahvusringhäälingu programmi ülesehitus kui niisugune ei kuulu otseselt nõukogu kompetentsi. Aga arutlusel on see olnud korduvalt. Suhteliselt hiljuti kohtus Riigikogu kultuurikomisjon praeguse rahvusringhäälingu nõukogu esindajatega. Nagu alati olid ka tol korral kõne all seinast seinale kõik asjad, mis vähegi rahvusringhäälingu kui avalik-õigusliku ringhäälingu tegevust puudutavad. Otseselt ei ole see, missugused on programmi ülesehituse proportsioonid, aga ei kultuurikomisjoni ega ka mitte rahvusringhäälingu nõukogu määrata.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Vladimir Velman!

10:59 Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Kas kultuurikomisjonis oli juttu sellest, et tunnustatud asjatundjate hulka võiks kuuluda ka inimene, kes mõistab rahvusvahemuste problemaatikat? Lugu on selles, et mõni aasta tagasi, kui loodi ETV2, oli juttu, et seal võiksid laiemal kõlapinnal saada rahvusvahemused. Praegu on nii, et seal on ainult kaks sellist saadet: "Aktuaalne kaamera", mis on vene keeles eetris iga päev, ja "Kolmnurk", mis lõpetab sel kevadel eksisteerimise. Kas on juttu olnud ka sellest, et rahvusvahemustele võiks suuremat tähelepanu pöörata?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Ei, konkreetset kultuurikomisjoni istungil see teema eraldi kõne all ei olnud, aga võimalus nõukogusse kandidaate esitada on kõigil. See võimalus oli ka Riigikogu fraktsioonidel, nagu te teate. Esitatavate kandidaatide kaudu on võimalik tuua mis tahes temaatika rohkem nõukogu silme alla. Aga laekunud kandidaatide hulgast me ei leia inimest, kes oleks pühendunud eeskätt vahemuste temaatikale.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

10:59 Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Jättes küll nimed nimetamata, pean ütleva, et ma ei suuda siiski mõista, kuidas täna valituks osutunud kandidaadid vastavad rohkem rahvusringhäälingu seaduse mõttele kui näiteks nõukogu eelmine juht. Aga see selleks. Te ennist ütlesite, et komisjoni liikmed teadsid, kelle esitatud kandidaadid osutusid valituks. Kas te oskate ikkagi öelda, kes esitasid need kandidaadid, kes täna nõukogusse saavad?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Kõigepealt tuleb esile tuua, et kõik need, kes said salajasel hääletusel nii palju hääli, et nende nimed võis kanda sellesse otsuse eelnõusse, mis on praegu teie ees, said rohkem hääli, kui võiks eeldada ainult ühe erakonna esindajate arvu põhjal komisjonis. Nii et kõik valituks osutunud kandidaadid said rohkem hääli, kui võiks arvata selle järgi, millised on poliitilised proportsioonid kultuurikomisjonis.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urve Palo!

10:59 Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea esineja! Minu küsimus lähtub kolleeg Taavi Rõivase küsimusest ja käsitleb seda, kas nõukogu võiks teha ettepanekuid programmi kohta. Küsin teie käest kui endine rahvastikuminister endise rahvastikuministri käest. Sellest ajast saadik, kui rahvastikuministri bürood enam ei ole, ei ole ka Eesti Televisioonis ühtegi saadet, mis räägiks laste kasvatamisest, kuigi sündimus ja perepoliitika on Eesti jaoks endiselt väga olulised, ma olen nii aru saanud. Kas nõukogu võiks siiski teha ettepanekuid rahvusringhäälingu tegevuse ja programmi kohta? Ka seda saadet, mis oli eetris mitu aastat tagasi, rahastati rahvastikuministri büroo rahaga, riigi rahaga. Mis te sellest arvate, kas nõukogu võiks siiski oma ettepanekuid teha?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Intelligentsed inimesed ajavad ikka omavahel juttu ning võivad üksteisele mitmesuguseid ettepanekuid teha ja soovitusi anda. Aga see, et nõukogu annaks kuidagi suuniseid, mis oleksid tõlgendatavad juhtimisorgani ettekirjutustena ringhäälingu tegevjuhtkonnale, ei ole võimalik. See oleks toimetusliku sõltumatuse printsiibi rikkumine, mis on avaliku ringhäälingu olulisemaid printsiipe üldse.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

10:59 Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas sa võid kinnitada, et kõigil teie esitatud tunnustatud asjatundjatel on kõrgharidus?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Saan seda kohe järele vaadata. Kolmel kandidaadil on kõrgharidus lõpetatud kujul ja üks kandidaat omandab kõrghariduse täielikult selle aasta juunis, kuu aja pärast.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

10:59 Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kas oli mingit tähtsust ka sellel, millisesse erakonda need kandidaadid kuulusid? Mis te arvate, kas uus nõukogu sai parempoolse või vasakpoolse vaatega?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Rahvusringhäälingu nõukogu poliitilised liikmed nimetatakse eraldi. Nagu te teate, nendeks on Riigikogu liikmed. Nende volitused kestavad niisama kaua nagu Riigikogu koosseisu volitused. Ülejäänute parteiline kuuluvus või parteisse mittekuulumine ei tohiks siin mingit rolli mängida. Selle üks märk on ka see, mille ma ühes vastuses juba esile tõin: kõik komisjonis valituks osutunud kandidaadid said rohkem hääli, kui oleks võinud eeldada ühe või teise poliitilise jõu esindatuse põhjal komisjonis. See näitab, et kõik fraktsioonid, kes on kultuurikomisjonis esindatud, hindavad kandidaate nende asjatundlikkuse seisukohast, mitte nende erakondliku kuuluvuse või parteituse seisukohast.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

10:59 Indrek Saar

Tänan! Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et ühel väljavalitud kandidaatidest on rahvakeeli öeldes lõpetamata kõrgharidus. Mul on raske aru saada, kuidas sa saad väita, et ta juunis kõrghariduse omandab. Kuidas saab see olla juba ette teada ja kokku lepitud? Ma arvan, et see sõltub ikkagi kandidaadi teadmistest ja sellest, millise hinnangu annab talle õppeasutus. Aga ma tulen tagasi küsimuse juurde: kas sa võid meile öelda, mis organisatsioonid nimetatud neli kandidaati esitasid?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Mis puudutab ühe anonüümseks jääva liikme veel mitte lõplikult omandatud kõrgharidust, siis me lihtsalt loodame, et ta suudab oma õpingud lõpule viia, ja et õppeasutus, kus ta õpib, juunis leiab, et ta on sellega toime tulnud. Mis organisatsioonid neid kandidaate nimetasid? Nagu ma ütlesin, Paavo Nõgese kandidatuuri toetas Eesti Etendusasutuste Liidu kiri, ülejäänud valituks osutunud kandidaadid peaksid olema esitatud fraktsioonide poolt kandidaatide esitamise ringis.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

10:59 Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Mida pani komisjon süüks senisele rahvusringhäälingu nõukogu esimehele? Meedia vahendusel on teada, et ta kandideeris ka seekord. Tema kandidatuuri esitamata jätmine Riigikogu suurele saalile tähendab, et te ei ole tema senise tööga rahul. Miks?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Nagu seadus, kord ja tavad ette näevad, on hääletamised salajased. Mis motiivil keegi kultuurikomisjoni liikmetest hääletas või ei hääletanud praeguse rahvusringhäälingu nõukogu juhi poolt, seda me ei tea.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

10:59 Eiki Nestor

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas sõelale jäänud kandidaadid on esitanud kaks mittetulundusühingut, millest ühe nimi on Reformierakond ning teise nimi Isamaa ja Res Publica Liit?

10:59 Paul-Eerik Rummo

Võib-olla tõesti, et on nõnda. Aga ma tahan veel kord juhtida tähelepanu sellele, et kultuurikomisjon ja kõik kultuurikomisjonis esindatud, Riigikogus olemasolevad poliitilised jõud on näidanud väga arukat lähenemist: nad ei valinud salajasel hääletamisel välja kandidaate mitte nende erakondliku kuuluvuse, vaid ilmselt millegi muu alusel. Ma loodan, et nad tegid seda nende isikute asjatundlikkuse tunnustamise alusel, sest kõik need kandidaadid said rohkem hääli, kui koalitsiooni ja opositsiooni proportsioonid komisjonis oleksid eeldanud.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada ainult üks küsimus. Kas on veel küsimusi? Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Paul-Eerik Rummo! Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Marianne Mikko!

10:59 Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Nagu te olete tähele pannud, ei tule ma siia kõnepulti mitte ülemäära sagedasti, aga kui tulen, siis on selleks ka põhjust, sest mul on midagi ütelda. Tahan panna meile kõigile südamele, et rahvusringhäälingu nõukogusse tunnustatud asjatundjate nimetamine pole mitte parteipoliitiline kummitemplitegevus, vaid meie vastutus valija ees ja, kui soovite, vastutus ühiskonna hea käekäigu eest.

Meie ees on just nagu lihtne hääletus, viieks aastaks tuleb ametisse nimetada neli meest. Kui see oleks

suvaline *business as usual*, siis ma siin ei seisaks. Ma olen olnud ajakirjanik, muuseas, kakskümmend aastat, ja päris palju aastaid töötasin nii Eesti Raadios kui ka Eesti Televisioonis. Ma väidan, et rahvusringhääling pole tavaline äriettevõtte. Sestap peame erilise vastutustundega hääletama ja nimetama ametisse inimesed, kes on seda tõeliselt väärt.

Hääletamise objektiks on neli inimest. Seaduse järgi tuleb nad valida rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjate hulgast. Sotsiaaldemokraatide fraktsioonis pilku nimele heites tekkis kõhklusi ja kahtlusi rohkem kui üks. Te märkasite, kui palju tuli meie leerist küsimusi. Ma ei räägi sugugi sellest, kas rahandusvaldkonna spetsialist on ka rahvusringhäälingu asjatundja. Ta on olnud juba viis aastat asjatundja ja pole kahtlust, et ta saab ka järgmistel aastatel hakkama. Ma ei räägi ka sellest, kas Eestis Norra meediakontserni esindav mees võib § 15 lõike 1 järgi ülepea nõukogus olla. (Nimetatud paragrahvi kohaselt ei või rahvusringhäälingu nõukogu liige olla lepingulistest suhetes mis tahes meediateenuse osutajaga.) Küll aga räägin ma sellest, et ilma kõrghariduseta teatral on 21. sajandil Eesti Vabariigis ühtäkki rahvusringhäälingu nõukogusse hästi sobiv rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundja. Vabandage võrdluse eest, aga see on umbes sama, kui Marianne Mikko väidaks, et ta on Nicole Kidman. Prantslased hüüataks selle peale: "*Quel bordel!*" Ja neil oleks õigus.

Sotsiaaldemokraadid küsivad otse: kui teatritegelane on nõukogu vääriline, siis kas teater on Eesti elus erilise tähendusega? Et valdkondi, nagu lugupeetud Paul-Eerik Rummo rääkis, on meedias käsitlusel kümneid ja kümneid, siis nimetagem rahandus- ja teatrispetsialisti kõrvale ka ehitus-, energeetika- ja haridusspetsialisti ning veel sadu Eesti elu erinevaid valdkondi tundvaid spetsialiste. Oleks ju õiglane, kas pole?

Võrdseid võimalusi au sees pidava erakonnana jääb meile arusaamatuks, kuidas saab olla võimalik, et mehe keskharidus on kõvema kullaprooviga kui naise meediaalane doktorikraad. Seda ajal, mil Euroopa Liit peab tähtsaks naiste suuremat kaasatust nõukogudesse üle Euroopa. Kuidas saab aastal 2012 alla kirjutada sellele, et kõik rahvusringhäälingu nõukogu liikmed on ühest soost? Mõelgem, kellest koosneb meie ühiskond, sõbrad! Ühiskond koosneb meestest ja naistest. Mõelgem, kes teevad eetris ja ekraanil tööd! Seda teevad nii nais- kui ka meesajakirjanikud. Miks me siis tahame panna Eesti ühiskonda kajastavat ja peegeldavat rahvusringhäälingut nõustama organi, kus domineerib üks sugu?

Võtan kokku SDE fraktsiooni seisukoha. Sotsiaaldemokraadid – tähelepanu, härrased reformarid! – ei saa ega taha rikkuda kehtivat Eesti Rahvusringhäälingu seadust. Kui me hääletaksime täna selle rahvusringhäälingu nõukogu poolt, siis me käituksime seadusvastaselt. Esindades oma valijaid ja soovides olla seaduskuulekad rahvasaadikud, oleme jõudnud ühisele seisukohale: SDE fraktsioon hääletab rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjate vastu. Ühtlasi kutsume kõiki parlamendiliikmeid üles samamoodi käituma. Aitäh!

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 227 lõpphääletusele. Me asume selleks ettevalmistusi tegema.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 227. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu oli 23, erapooletuks jäi 1. Eelnõu on otsusena vastu võetud.

3. 10:56 Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (186 SE) esimene lugemine

10:57 Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andres Herkeli!

10:58 Andres Herkel

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 186 on Riigikogu selle koosseisu päris pikaajalise ettevalmistustöö tulemus. Milleks on eelnõu vajalik? Teatavasti on Eestis 2005. aastast kasutusel elektrooniline hääletamismoodus. Seda on valimistel kasutatud juba viis korda, see valimismoodus leiab järjest enam kasutust ning sellest tulenevalt vajavad täpsustamist mitmedki regulatsioonid. Kuna on mitmeid kahtlusi, kas elektrooniline valimine on turvaline, siis on vaja lisakinnitust, et see valimismoodus seda on. Sellest tuleneb ka auditeerimise ja verifitseerimise vajadus, mis selles eelnõus on esile toodud.

Ma lähen ajas natukene tagasi. Nimelt moodustas põhiseaduskomisjon eelmise aasta 9. juunil elektroonilise hääletamise arendamise töörühma, kuhu kuulusid kõikide fraktsioonide esindajad. Seda töörühma juhtis meie kolleeg Valdo Randpere, samuti olid kaasatud Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Heiki Sibul, õigusteadlane Ülle Madise ja Riigikogu Kantselei valimiste osakonna nõunik Priit Vinkel. Töörühm esitas novembris põhiseaduskomisjonile oma töö tulemused. See on päris mahukas materjal. Siin on esile toodud 13 ettepanekut, millest valdav osa eeldab seadusandlikke muudatusi. Pärast seda kuulati komisjonis ära mitmeid eksperte, keda töörühm oli juba varem ära kuulanud, ning me valmistasime selle eelnõu ette. Samuti ei ole vähetähtis märkida, et siin on arvestatud ka OSCE/ODIHR-i ettepanekuid Eesti valimiste kohta. Teatavasti Eesti ei ole niisugune riik, kus OSCE/ODIHR korraldaks tavapäraselt valimismonitooringut ja -vaatlust, vaid me oleme nende huviväljas eeskätt e-hääletuse teerajajatena. Eesti valimiste kohta esitati eelmisel aastal ka vastav raport.

Nüüd räägin eelnõu sisust pikemalt. Eelnõu käsitleb järgmisi sõelale jäänud ettepanekuid.

Esiteks, elektroonilise hääletamise korraldamiseks luuakse spetsialistidest koosnev eraldi valimiskomisjon, mis otseselt vastutab elektroonilise hääletamise korralduse eest. Eelnõu kohaselt moodustab e-hääletuse komisjoni Vabariigi Valimiskomisjon. Meil on juttu olnud sellest, et see komisjon võiks olla seitsmeliikmeline. Need spetsialistid on ka praegu valimiskomisjoni juures tegevad olnud, kuid nad on töötanud lepingulisel alusel.

Teiseks sätestatakse elektrooniliste häälte tühistamine, samuti elektroonilise hääletamise mittealustamise, lõpetamise, peatamise ning valijate traditsioonilisel teel hääletama kutsumise kord. Seni ei ole olnud tagavarameedet selle jaoks, kui elektroonilisel hääletamisel peaksid tekkima ulatuslikud tõrked või häired. Seisukoht on, et selline võimalus peaks olema.

Kolmandaks sätestatakse võimalus elektroonilist häält kehtetuks tunnistada. Seda võib praktikas küll väga harva juhtuda, et niisugune vajadus tekib, kuid siiski tuleks seda võimaldada, analoogiliselt paberil esitatud hääle kehtetuks tunnistamisega. Teoreetiline võimalus on see, et elektroonilisel hääletusel on kirja pandud selle kandidaadi number, kes ei kandideeri valija elukohajärgses valimisringkonnas. Paberil esitatud hääl on sellisel juhul kehtetu, edaspidi saab kehtetuks tunnistada ka elektrooniliselt antud hääle.

Neljandaks sätestatakse elektroonilise hääletamise süsteemi auditeerimise nõue. Oluline on selle kaudu suurendada elektroonilise hääletuse läbipaistvust ja usaldusväärsust. Ka seda teemat on väga pikalt arutatud. Äraseletatult peaks auditeerimine olema ilmselt kolmeastmeline: enne hääletamise algust, vahetult pärast hääletustulemuste kindlakstegemist ja kuu pärast valimispäeva.

Viiendaks, Vabariigi Valimiskomisjon kehtestab määrusega elektroonilise hääletamise korraldamise ja elektroonilise hääletamise tulemuste kindlakstegemise korra ning valimiste infosüsteemi ja elektroonilise hääletamise süsteemi põhimäärused. Siin käib jutt eeskätt eraldi määrusest, mis hakkab praeguse üldmäärusega võrreldes sisaldama ka uusi sätteid.

Kuues, äärmiselt oluline küsimus: valijal võimaldatakse kontrollida tema antud elektroonilise hääle jõudmist elektroonilise hääletamise süsteemi. See on ilmselt olnud kõige töömahukam küsimus, mida me arutasime põhiseaduskomisjonis juba enne eelnõu algatamist. Valijale tuleb anda kindlus, et tema elektrooniline hääl on tõepoolest kohale jõudnud ja arvestatud sellisena, nagu valija tahe oli.

Verifitseerimise täpne tehniline lahendus on ka tänasel põhiseaduskomisjoni istungil arutluse all. Kuidas

see käib, sellel ma ilmselt pikemalt peatuda ei jõua.

Seitsmendaks, ettepanek, mis tuli töö käigus Riigikogu fraktsioonidelt: elektroonilise hääletamise tulemused tehakse kindlaks ja avalikustatakse valimisjaoskonna täpsusega. Kui te vaatate Vabariigi Valimiskomisjoni koduleheküljelt valimistulemusi, siis näete, et elektroonilised hääled on eraldi ühes

tulbas, need ei ole valimisjaoskonna täpsusega esile toodud. Me näeme selleks nüüd võimalust. Arvestades elektroonilise hääletusviisi kasvavat populaarsust, ei kannata ilmselt ka hääletamise salajasuse põhimõtte. Ma pean silmas seda, et esimestel kordadel võis väikeses kohas juhtuda, et jaoskonna peale oli antud ainult üks elektrooniline hää. Kui see avalikuks teha, siis on sellega valimissaladust rikutud. Praegu me seda ohtu ei näe.

Kaheksas teema on tekitanud väga palju kõneainet ja ma peaksin sellel põhiseaduskomisjoni viimast arutelu kajastades pikemalt peatuma. Eelnõus võrdsustatakse praegu valimisjaoskondades toimuva eelhääletamise ja elektroonilise hääletamise ajad. Valijaid koheldakse sellega võimalikult võrdselt. Hääletamine hakkaks toimuma kümnendast kuni neljanda päevani enne valimispäeva ehk nii, nagu elektrooniline hääletus siiani on toimunud. Eelnõu kohaselt luuakse lisavõimalus: kui varem olid kõik valimisjaoskonnad lahti kuuendast kuni neljanda päevani, siis nüüd nähakse ette, et maakonnakeskustes on võimalus valida ka kümnendast kuni seitsmenda päevani enne valimispäeva. Üheksas ettepanek on ilmselt veel suuremat huvi tekitanud. Valimispäeval kaotatakse väljaspool valimisjaoskonda toimuva valimisagitatsiooni piirangud. Argumentatsioon tuleneb sellest, et viimastel valimistel hääletas 43% inimesi enne valimispäeva kas eelhääletusel või elektroonilisel hääletusel ja kui see tendents süveneb, siis valimisagitatsiooni keelul ei ole just nagu enam mõtet. Aga ma ütlen etteruttavalt ära, et Vabariigi Valitsuse seisukohas, mis põhiseaduskomisjonile esitati, toodi esile, et valimisagitatsiooni keeld on Eestis muutunud valijale tajutava valimistava osaks. Ka see võib olla oluline väärtus, mida kaitsta. Kui see punkt seaduses tekitab inimestes tunde, et valimisrahu kaitse võib kuidagimoodi halveneda või kaotsi minna, siis on komisjon ilmselt valmis kaaluma ka selle muutmist ehk vanamoodi jätkamist.

Kümnendaks täpsustatakse elektroonilise hääletamise korraldust puudutavaid regulatsioone. Ma ütlen ennetavalt ära ka selle, et meil olid arutlusel veel kaugemale minevad muudatused ehk ühtse valimiskoodeksi koostamine, et meil ei oleks eraldi seadusi Euroopa Parlamendi, Riigikogu ja kohalike omavalitsuste volikogude valimisteks, et ei oleks nii palju segaseid viiteid ja et oleks võimalik see kõik koondada. Aga me jätsime selle siiski tulevikutööks, kuna kõrvale jäi veel üks ettepanek, mille elektroonilise hääletuse töörühm meile tegi. Nimelt see, et me saaksime kasutada valijate elektroonilisi registreid ka valimispäeval. Me ei ole selleks tõenäoliselt valmis eelolevatel valimistel, ei 2013. aasta kohalikel valimistel ega 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimistel. See muudatus muudaks olulisel määral meie valimistava. See tähendaks, et kui me räägime jällegi valimisringkonnast ja -jaoskondadest, siis juhul, kui see nimekiri, mis on kasutusel elektroonilisena, on n-ö ühtses süsteemis, siis inimene ei pruugi minna enam elukohajärgsesse valimisjaoskonda, vaid ta saab sama ringkonna piires hääletada igas valimisjaoskonnas, tema hääle talletatakse ja korduvhääletuse võimalus on igati välistatud. Aga kuna tehnilist valmisolekut selleks ilmselt veel ei ole, siis on siin peidus pigem valimisseaduste järgmiste muutmiste võimalused.

Nüüd ma räägin komisjoni arutelust, kus me otsustasime saata eelnõu esimesele lugemisele. Arutelu toimus 16. aprillil. Selleks ajaks oli esitatud ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, millele ma juba osutasin. Justiitsminister Kristen Michal võttis ise komisjoni koosolekust osa. Vabariigi Valitsuse arvamuses on mõningaid tehnilisi nüansse. Me oleme igati tänulikud Justiitsministeeriumile selle lisaanalüüsi eest, mis nad meie algatatud töö kohta on teinud. Põhiküsimusteks kerkisid siin juba osutatud agitatsioonikeeld, mida me taas kord pikemalt arutasime, ning see, kas eelhääletus ja elektrooniline hääletus peaksid toimuma sünkroonis, täpselt samadel päevadel. Kummalgi juhul ei ole minu meelest tegemist eelnõu sisu seisukohalt mingite dramaatiliste küsimustega. Neid võib lahendada nii ja teisiti. Paljud komisjoni liikmed osutasid sellele või vähemalt üks neist osutas, väljendades oma seisukohta valimisagitatsiooni keelu mahavõtmise vastu, et inimestega suheldes jääb mulje, et kampaaniarahu on muutunud eraldi väärtuseks. Ütlen veel kord, et need iseenesest ratsionaalsed kaalutlused, mis räägivad selle piirangu kaotamise kasuks, peaksid selle väärtuse ees võib-olla taganema.

Komisjon tegi oma 16. aprilli koosolekul ka otsused: saata eelnõu 186 täiskogu päevakorda täna, 8. mail, esimene lugemine lõpetada, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 22. mai kell 18 ning eelnõu ettekandjaks määrata siinkõneleja. Kõik need otsused olid konsensuslikud. Ma tänan!

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Me asume küsimuste ja vastuste juurde. Palun, Tõnis Lukas!

12:12 Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Elektrooniline hääletamine ei ole asi iseeneses, see on osa valimiste korraldamisest. Ka see eelnõu ei saa hakkama ilma säteteta, mis käivad valimiste korralduse kohta üldisemalt. Kuidas on need valikud tehtud ja miks põhiseaduskomisjon keskendus praegu ainult ühele teemale? Teada on, et ühiskonnas on teisigi küsimusi. Ka Riigikogu oleks rahvale lähemal (seda nii jutumärkidega kui ka jutumärkideta), kui oleks arusaadavam, kuidas hääled üle kanduvad. Kas tulla ka selliste teemade juurde nagu kompensatsioonimandaatide lõpetamine üldnimekirjas ja muud üldnimekirjaga seonduvad asjad?

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aeg on täis.

12:12 Andres Herkel

Aitäh! Eelnõu menetletakse selles mõttes tavapärasel viisil, et kõiki muutmise all olevaid seadusi puudutavaid küsimusi on võimalik muudatusettepanekute kaudu tõstatada ja siis komisjon neid arutab. Elektroonilise hääletamise töörühm ei võtnud endale kindlasti eesmärgiks teha valimissüsteemi mingeid lisamuudatusi, isegi kui need puudutavad nüansse, näiteks üleminekut avatud nimekirjadele, kõikide mandaatide jagamist konkreetsetes ringkonnas jne. Seda analüüsi elektroonilise hääletamise komisjon oma tööks kindlasti ei võtnud. Küsimusele, miks olid kõne all just need aspektid, võib vastata, et nagu ma osutasin, me oleme elektroonilise hääletamise vallas maailmas ikkagi pioneerid. Siin-seal on tehtud veel mingisuguseid juhtprojekte, näiteks Norras kohalikel valimistel kasutati seda piiratud määral, ühes või teises ringkonnas. Siin saab ka kõnelda mingisugustest kogemustest. Aga me peame olema muu hulgas valmis võimalikeks rünneteks. Me peame hoidma üldist arusaama elektroonilise hääletuse usaldusväärsusest. Siit tulenevadki verifitseerimise ja auditeerimise nõuded ja vajadused. Arvestades ka seda, et e-hääletajate osakaal valijaskonnas on nende viie korra jooksul, mil e-hääletamine on olnud lubatud, järjest, lineaarselt suurenenud, on meil eriline vastutus, et see asi toimiks tõepoolest turvaliselt. Kogemused ei ole olnud ju negatiivsed, aga siiski on tulnud välja kitsaskohti, mida on otstarbekas muuta. Sellest tulenevalt on selle eelnõu rõhuasetus elektroonilisel hääletusel, mis aga, ma kordan, ei takista ju kellelgi tulla välja muudatusettepanekutega. Mina soovitan küll valimisseaduse ja valimissüsteemi muude küsimuste kohta esitada pigem uue eelnõu.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrei Korobeinik!

12:12 Andrei Korobeinik

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Mul on küsimus hääle kontrollimise ehk verifitseerimise kohta. Tegemist on kahtlemata väga põneva lahendusega. Mind aga huvitab intsidendi käsitlemise protseduur, mis võib sellega seotud olla. Toon ühe lihtsa näite. Eeldame, et valija avastab oma e-hääle kontrollimisel, et hääle läks valesti kirja. Jaoskonda ta ei jõua minna, sest ta viibib välismaal. Mis tema häälega siis juhtub: kas see tühistatakse, jääb see jõusse või läheb käiku mõni kolmas variant? Milline seadus seda reguleerima hakkab?

12:12 Andres Herkel

Aitäh selle küsimuse eest! Kindlasti ei saa selline rikutud hääle jõusse jääda. Me oleme siamaani väinud selle üle, millisel tasandil üldse saab hääle kontrollimine toimuda. Nagu ma osutasin, me arutame põhiseaduskomisjonis ka täna seda, kuidas see valijale kõige mugavam oleks. Me lähtume sellest, et kindlasti ei hakka seda kontrolliprotseduuri kasutama kõik need, kes e-hääletusel osalevad. Võib-olla teeb seda suhteliselt väike protsent nendest. Aga peab olema võimalik tagada ka intsidendi käsitlemine ning kindlasti tuleb tagada elektroonilise hääletuse turvalisus ja usaldatavus terviklikult. On oluline, kas on võimalik avastada konkreetne häkker, tuvastada, kas süsteemis on ühe inimese häälega seonduvast ulatuslikum häire, ja teha sellest järeldused. See on eelnõus turvatud kõigi nende võimalustega, mis

puudutavad elektroonilise hääletamise vajaduse korral peatamist. Kuid kui tulla küsimuse juurde, siis peab ütleva, et erinevate probleemide igakülgselt käsitlemiseks võiks ette näha mitmetasemelise struktuuri. See on meile esitatud memos ka kirjas. Ma kordan veel, et täna põhiseaduskomisjon seda arutab. Esiteks, hääletajale mõeldud tugiteenused: telefon ja e-post, kuhu saab probleemide korral pöörduda. Järgmine aste on tehniline tugi, mis koosneb kesksest üksusest ja kohapealsetest üksustest ehk valveinseneridest. Võimalik peab olema väljasõit sündmuskohale, et saaks võimaliku ründe asjaolusid kiiresti tuvastama asuda. Sellele järgneb e-hääletamise komisjon ja hierarhia tipus on Vabariigi Valimiskomisjon, kes tegeleb kõige tõsisemate juhtudega. Võivad tulla erinevad järeldused: kas on võimalik elektrooniliselt uuesti hääletada, kas tuleb selleks kasutada teisi seadmeid, kui tegemist on seadmetest tuleneva rikkega, või tuleb osaleda hoopis eelhääletamisel valimisjaoskonnas. Ma loodan, et ma sellele väga olulisele küsimusele, mis puudutab valimiste turvalisust, suutsin kuidagi ennetavalt vastata. Me oleme seda, nagu ma ütlesin, komisjonis korduvalt arutanud ja jõudnud järeldusele, et igal juhul peaks tehniline lahendus olema meile selge enne, kui me eelnõu seadusena vastu võtame. Praegu see meile sada protsenti selge ei ole.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

12:12 Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kui asi liigub nüüd selles suunas, et e-valimistel on võimalik kontrollida, kuhu see hääl läks ja kas see jõudis kohale, siis kuidas saaks pabersedelit kasutatav valija kontrollida, et tema sedelit loeti ja just tema soovi kohaselt? Kas see ei pane pabersedeliga hääletajad halvemasse olukorda? Kas siin ei eelistata elektroonilist hääletust?

12:12 Andres Herkel

Aitäh! See küsimus on põhiseaduskomisjoni aruteludes niisuguse kalambuuri täiesti esile tulnud. Paberil hääletamise puhul ei ole tõesti niimoodi, et hääletaja mõtleb ümber või laseb kellelgi panna kääre valimiskasti ja sedeli välja võtta, et veenduda, mida ta sinna kirja pani. Selles mõttes on see küsimus täiesti õige. Ka elektroonilise hääle kontrollimisel ei saa jaburaks minna. Praegu on kõne all niisugune võimalus (ma loen nüüd tehnilise skeemi kirjelduse üksikasjaliselt ette), et valimisserverist laaditakse mobiilseadmesse kontrollimiseks vastav krüptogramm ehk digitaalselt allkirjastatud hääl. Lisaks laaditakse kontrollkood valija arvutist mobiilseadmesse ja pildistatakse selleks seda krüptogrammi. Kontrolli tulemusel kuvatakse mobiilseadme ekraanile valija valik. Kontrollimine toimub täielikult mobiilseadmes, kuhu mingit jälge ei jää, mitte midagi ei talletata. See tagab hääle salajasuse.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

12:12 Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Sa oma ettekandes peatusid valijate elektroonilise nimekirja koostamise probleemidel ja ütlesid, et see on järgmine etapp. Meil oli sellest ka töögrupis korduvalt juttu. Aga äkki sa seletad, mida tähendab sel juhul eelnõu § 1 punkt 6, kus on öeldud, et valijate elektroonilised nimekirjad edastatakse elektroonilise hääletamise komisjonile hiljemalt 13. päevaks enne valimispäeva? Siit jääb nagu mulje, et need nimekirjad on olemas ja neid saab edastada.

12:12 Andres Herkel

Aitäh! Seda peab tõenäoliselt täpsustama, aga see, et meil ei ole kasutusel niisuguseid elektroonilisi nimekirju, mis võimaldaksid fikseerida hääletamist või võimaldaksid valijal hääletada ringkonna piirides ükskõik millises jaoskonnas, ei tähenda ju seda, et valijate nimekirjad ei ole eelnevalt kasutusel ega edastatavad elektroonilistel andmekandjatel. Ma ei oska seda praegu kuidagi täpsemini kommenteerida.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

12:12 Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Vihjaste oma jutus korra ka OSCE delegatsiooni raportile. Kas te saate öelda, milliste selle raporti ettepanekutega teie komisjon praegu arvestanud on?

12:12 Andres Herkel

Aitäh! Selles raportis on juttu valimistest laiemalt, seal on juttu näiteks vähemuste õigustest, meeste ja naiste osakaalust. Üks probleem, mis seal üles kerkis, on vangide võimalus hääletada. Meie aga jäime selle juurde, et on vaja puhtalt ja selgelt käsitleda elektroonilist hääletust puudutavaid ettepanekuid. Ka OSCE/ODIHR-i arusaam on, et on vaja liikuda elektroonilise hääle kontrollitavuse ning süsteemi auditeerimise suunas. Vastus on see, et arvestati peaaegu kõike, mis puudutas elektroonilist hääletust.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik!

12:12 Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kui me hääletame paberil, siis on muidugi võimalik hääletada kas ühe või teise kandidaadi poolt, aga on võimalik panna näiteks kõikide kandidaatide nime taha linnuke või kirjutada sedelile oma sõnum ja näidata sellega oma meelsust. Sedel on selle tagajärjel kehtetu, aga mingisugust oma seisukohta valimiste või poliitikute kohta on valija saanud avaldada. Kas te olete arutanud, et ka elektroonilisel hääletusel peaks olema võimalus, et kui ei soovita mitte kellelegi häält anda, siis saaks teha kehtetu elektroonilise valimissedeli? Siis oleksid elektrooniline ja paberil hääletamine selles aspektis võrdsed.

12:12 Andres Herkel

Aitäh! Protestivorme on mitmesuguseid, nende hulka kuulub ka hääletamisel mitteosalemine. Mõnes riigis on hääletussedelil kasutusel lahter, kuhu linnukest tehes hääletatakse kõikide vastu. Eestis nõnda ei ole. Ma arvan, et teie küsimus on lahendatud muu hulgas sellega, et eelnõuga tekib võimalus tunnistada elektrooniline hääle kehtetuks, kui on kasutatud selles ringkonnas mitte kandideeriva kandidaadi numbrit, mis on kuidagi õnnestunud süsteemi saata.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

12:12 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Peale viimaseid valimisi tekitas teatud kõmu see, millise kiirusega hävitati elektroonilise hääletamise tulemused. See toimus, kui mu mälu mind ei peta, umbes nädala jooksul peale valimisi. Pärast seda on täiesti mõttetu rääkida, kas midagi oli rikutud või ei. Kas te arutasite komisjonis ka seda, kuidas peaks arhiveerima elektroonilise hääletamise tulemusi ja milline minimaalne aeg peaks olema ette nähtud nende tulemuste säilitamiseks? Ma tuletan teile meelde, et olukord on äärmiselt paradoksaalne. Veidi üle aasta tagasi toimusid valimised, aga 26% ulatuses ei ole neist jäänud mitte mingit jälge.

12:12 Andres Herkel

Aitäh! See küsimus oli kõne all küll. Arusaam on säärane, et elektroonilised hääled ja paberil esitatud hääled kuuluvad mõlemad, kui mu mälu mind ei peta, kuu möödudes hävitamisele. Nii et sellest nädalast, millele te osutasite, saaks kuu. Leidsin selle koha seletuskirjast üles: "Hääli säilitatakse ühe kuu jooksul, nagu ka paberhääli. Seejärel elektroonilised hääled hävitatakse. Hääletamissaladuse tagamiseks hävitatakse ka elektroonilise hääletamise süsteemis sisalduvad valijate isikuandmed. Samuti hävitatakse elektrooniliste häälte avamise võti."

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Lillo!

12:12 Kalev Lillo

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Ma küsin aktiivse valimisagitatsiooni kaotamise kohta. Viimaste valimiste ajal oli näiteks Salme Kultuurikeskuses selline situatsioon, et samal ajal toimus ka kontsert. Kuidas teile põhiseaduskomisjoni esindajana meeldiks selline situatsioon, kui te valimispäeval lähete sinna valima, teid aga võtavad vastu ühe teatud seltskonna noored, kes annavad teile flaieri, milles kutsutakse kontserdile, te lähete saali, vaatate muinasjutuetendust "Naeris", kus osatäitjad on kõik ühes nimekirjas kandideerijad, ja siis lähete rõõmsasti hääletama? On see teie arust normaalne?

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Kõigepealt juhin tähelepanu sellele, et need piirangud erinevad ju valimispäeva kui sellise puhul ja hoone puhul, kus valimised toimuvad. Ka hoones, kus toimub eelhääletus, ei saa teha agitatsiooni. Meil on olnud mõningaid näiteid, kus see on toimunud jogg-skeemi kujul. Öeldakse, et toimub selline tore kontsert linnaosa inimestele, aga tegelikult – ja isegi mitte väga varjatult, vaid üsna otseselt – juhitakse tähelepanu lähenevatele valimistele, kui näiteks linnaosavanem kandideerib. Nii et see situatsioon, mille te näiteks tõite, on eluline. Aga nagu ma ütlesin, selle keelu allesjätmine või kaotamine ei ole selle eelnõu põhiküsimus. Kui me tajume ohtu, siis me muudame selle koha ära. Muu hulgas on valminud (ma natuke laiendan oma vastust) ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna ülevaade sellest, kuidas valimisagitatsioonikeeld või kampaaniarahu ühes või teises Euroopa Liidu riigis on sätestatud. Teate, see pilt jaotub täiesti kaheks. 13 riigis on agitatsioon sel ajal keelatud, nende hulgas on praegu ka Eesti. Samal ajal on meie lähinaabruses terve hulk riike – Taani, Soome, Rootsi, Läti –, kus sellist keeldu ei ole kehtestatud, samuti ei ole seda Saksamaal.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

12:13 Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Küsin sellel samal teemal, mille kohta on juba mitu korda küsitud: elektroonilise hääle andmise järel mingisuguse kinnituse või teadmise saamine, et see hääle tõesti antud on. Kui ma lähen valimisjaoskonda valimiskasti juurde, olen enne kabiinis käinud, sedeli ära täitnud ja selle siis sinna kasti lasen, siis sellest hetkest on ju minu jaoks kõik lõppenud: sedel on kastis, see, mis ma sinna kirjutasin, on salajane ja nii peabki olema. Kuidas saab elektrooniliste valimiste puhul valimiste ühetaolisuse nõudest eemalduda ja anda, ma kasutan teie enda näidet, mingisuguse mobiilseadme kaudu valijale võimalus vaadata, milline oli tema elektrooniline valik? Kui kasutada analoogiat pabersedeliga, siis see tähendaks, et valimiskastist saab võtta ümbriku ja vaadata, mida ma sinna sedelile kirjutasin. Meil ei ole praegu ka korrektset tehnilist lahendust. Miks me seda üldse teeme?

12:13 Andres Herkel

Aitäh! See on korduvalt tõstatatud küsimus. Mulle näib, et me liigume siiski selle tehnilise lahenduse suunas. Nagu ma ütlesin, alles ei jää midagi, mis oleks talletatav. Kui inimene väga tahab, siis ta saab selle kinnituse. Me oleme aruteludes jõudnud selleni, et täiesti vabalt võib tekkida kas pahatahtlikkusest või mingist mälunõrkusest tingitud juhtumeid, kui inimene jõuab järeldusele, et elektrooniline hääle, mille ta ära saatis, ja see, mida talle kontrollimisel näidatakse, lahknevad, kuigi need tegelikult ei lahkne. Ka niisuguseid asju tuleb arvestada. Sellisel juhul peaks intsidendi käsitus seadma jalule tõe, kas inimene on ise eksinud või mitte. Nüüd sellest kokkuvõtlikust küsimusest, miks me üldse peame selle jamaga tegelema. Ausalt öeldes jõudis ka komisjon vahepeal selle kahtluseni. Kuid, ütleme niimoodi, meie tehnilised nõuandjad on pidanud võimalikuks, et elektroonilise hääletusviisi populaarsust arvestades võib see muutuda erineva motivatsiooniga ründajate jaoks paeluvaks sihtmärgiks ja vähemalt teoreetiliselt on võimalik luua niisugust kahjurvara, mis võimaldab valija antud häält muuta või hääle andmist tõkestada. Isegi teoreetiline risk võib aga panna kahtluse alla valimiste legitiimsuse, mida me kindlasti ei taha. See kõneleb selle kasuks, et hääle võiks olla kontrollitav ja intsidentide käsitlused võiksid olla võimalikud, et minimeerida nii võimalikke riske kui ka süsteemi üldise usaldatavuse vastu tehtavaid avaldusi.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

12:13 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Maailma suurim internetiturvalisusega tegelev firma Symantec avaldas äsja oma internetiturvalisuse aastaraporti. Seal on päris pikk peatükk pühendatud mobiiltelefonide turvalisusele. Nende statistika kohaselt on viimase aasta jooksul pahavara hulk mobiiltelefonides, eriti nutitelefonides, kasvanud 100%. Sa küll ütlesid, et hääletamisprotsessi ajal telefoni midagi ei salvestu. Aga kas see süsteem võimaldab välistada selle, et mobiilis on pahavara, mis iga klahvivajutuse salvestab ja selle kolmandatele isikutele edastab? Kas seda on võimalik kontrollida? Kui mitte, satuks hääletamise salajasus kahtluse alla.

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Ma loodan, et seda on võimalik kontrollida, aga minu tehnilised teadmised kindlasti ei võimalda sellele küsimusele ammendavalt vastata. Kui te lubate, siis ma hea meelega edastan selle küsimuse spetsialistidele. Nad tulevad igal juhul põhiseaduskomisjoni ette.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

12:13 Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus puudutab hääletamist elektroonilisel teel. Häälte tühistamisega tegeldakse kompetentsuse piirides kindlasti operatiivselt ja kiiresti, kuid kui tunnistatakse kehtetuks kogu e-hääletus, siis tuleb tõenäoliselt teha kordushääletus. Kas komisjonis või töörühmades oli arutelu, kunas ja kuidas kordushääletus siis toimub ja kes sellest osa võtavad?

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Ma loodan, et niisugust ekstreemset juhtumit kunagi tekkida ei saa. Aga ma juba osutasin, et peab olema järjestikune käsitlus, mis algab lokaalselt tehnilise toe ja valijatoe tasandilt ning jõuab elektroonilise hääletuse komisjonini ja Vabariigi Valimiskomisjonini, et saaks tuvastada, kas süsteemne tõrge või häire on nii tõsine, et peaks sellise ekstreemse sammu astuma. Kuid sellised võimalused peavad meil kuskil taskus tagavaraks olema.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

12:13 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Saksamaa on üks neist riikidest, kes on e-valimisi kasutanud, kuid 2009. aastal otsustati seal sellest valimismoodusest loobuda, sest Saksamaa konstitutsioonikohus tunnistas e-valimised nende põhiseadusega vastuolus olevaks, kuigi neli aastat tagasi oli e-valimisi kasutatud. Ma küsin sellepärast, et meil ei juhtuks midagi samasugust, et me kasutame e-valimisi, aga ühel hetkel ütleb Riigikohus, et need on olnud põhiseadusega vastuolus: kas Riigikogu ei võiks selle eelnõu menetlemise raames pöörduda õiguskantsleri või Riigikohtu poole hinnangu saamiseks? Me selle eelnõuga muudame ju põhimõtteliselt ja oluliselt e-valimiste korda, näiteks sellesamas verifitseerimise küsimuses. Mis te sellest ettepanekust või ideest arvate?

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Verifitseerimise puhul võiks see küsimus esile tulla ainult juhul, kui verifitseerimine läheks nii kaugele, et kahtluse alla satuks valimiste salajasuse printsiip. Et e-hääletamises oleks Eestis midagi mittepõhiseaduspärast, selles ma sügavalt kahtlen. Arvestades õiguskantsleri ja teiste ametite kompetentsust, oleksid need probleemid varem esile toodud. Aga tõepoolest, verifitseerimine ei tohi minna liiga kaugele, nii et salajasuse printsiip kannatab. Seda tasub silmas pidada ja lahendust otsides ongi seda silmas peetud.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

12:13 Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja, palun selgitage, miks saab e-valimistel korduvalt oma häält muuta! Pabersedeliga valimisel seda võimalust ei ole. Erinevad valimisviisid peaksid olema võimalikult sarnased. Kas ei peaks kaaluma e-valimistel vaid ühekordset hääletust või tuleks ka pabersedeliga valimise puhul pakkuda inimestele võimalust seda protseduuri korduvalt teha?

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Seda muutmise võimalust on isegi vähendatud, päris alguses oli ju võimalus e-hääli valimispäeval valimisjaoskonda minemise ja seal hääletamisega kehtetuks muuta. Ma tean, et see küsimus, miks see nii on, oli üleval ka elektroonilise hääletamise tööühmas. Ka teie erakond ja mitmed teised on avaldanud kahtlust, et me ei saa olla päris kindlad, et inimene e-häält andes ei ole mingisuguse surve all. Selleks et välistada olukord, kus inimene e-häält andes ei saa oma vaba tahet parimal moel realiseerida, tuleb jätta talle tagavaravõimalus, et ta saaks oma häält muuta.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik, teine küsimus!

12:13 Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma siiski ei ole teiega päris nõus selles osas, et elektroonilise hääle kehtetuks tunnistamine lahendab selle probleemi, mille ma tõstatasin. Selleks et saaks anda häält kandidaadile, kes kandideerib teises ringkonnas, peab süsteemis olema viga või tuleb tahtlikult süsteemi sisse murda ja muuta seda nii, et saaks hääletada teise kandidaadi poolt, mis tähendaks seda, et rikutakse seadust. Aga see selleks. Minu küsimus puudutab natuke teist teemat. Seletuskirja leheküljelt 15 loeme, et on loobunud ebatäpsest nõudest, mille kohaselt hääletamine toimub Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel. Tõepoolest, viimased hääletused pole olnud veebilehepõhised, vaid on toimunud mingi muu rakenduse kaudu. Öelge, palun, kas need hääletused on olnud siis seadusvastased!

12:13 Andres Herkel

Ei, ma ei arva, et varasemad hääletused on olnud seadusvastased. Me lihtsalt läheme süsteemi arenguga edasi. Mis puudutab teie väljendatud soovi saada ka protestihääletamise võimalus, siis tuleb öelda, et ega e-hääletamine ei ole kohustuslik. Inimene saab ise teha valiku, millist hääletamisviisi ta kasutab.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

12:13 Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Kuidas tagatakse hääletaja anonüümsus? Hääletuse salajasuse põhiline eesmärk on isikut ning antud häält lahus hoida, välistada igasugune seos nende vahel. Kuidas on salajasuse printsiibiga kooskõlas võimalus tagantjärele oma hääle kohalejõudmist kontrollida? Isikut ja tema antud häält on sel juhul võimalik omavahel siduda, siis aga ei saa me rääkida salajasest hääletusest.

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Ma osutasin sellele, et tagasitulev signaal läheb koos vastavate elektrooniliste koodidega isikutuvastuse alusel hääletaja enda mobiilseadmesse ja sellest ei jää mitte ühtegi jälge. Ma arvan, et salajasus on tagatud, selline tehniline lahendus on võimalik. Me otsime just sellist tehnilist lahendust, et salajasus oleks tagatud ja see signaal jõuaks just selle inimeseni, kes hääle andis. Keegi teine ei saa seda tema tahte vastaselt tagantjärele uuesti tuvastama hakata.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrei Korobeinik, teine küsimus!

12:13 Andrei Korobeinik

Lugupeetud ettekandja! Ma jäin mõtlema hääle tühistamise peale. Kui valimiskomisjon ei saa kontrollida, kas valija räägib tõtt või mitte, kas siis see kontrollkood tõepoolest ei annagi tulemust? Valija võib lihtsalt selle kõik välja olla mõelnud. Kas see tähendab, et valija avalduse alusel võib tema hääle lihtsalt tühistada? Te ütlesite küsimusele vastates, et see hääle jõusse kindlasti ei jää. Kas see tähendab, et kui valija väidab, et kontroll ei klapi, siis tema hääle tühistatakse käsitsi?

12:13 Andres Herkel

Aitäh! Võib-olla ma väljendusin natukene ebatäpselt. Kõigepealt tuleb selle intsidendi käsitlemise puhul teha ikkagi selgeks, kas valija ise oli ikka täpne. Tegemist võis olla ju ka näiteks täiesti pahatahtliku ebatäpsusega. Süsteem peab võimaldama seda selgeks teha. Mis puudutab hääle tühistamise võimalust, siis see küsimus just äsja tekkis. Valija saab seda korduva elektroonilise hääletamisega ise teha.

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, Andres Herkel! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Kajar Lember Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

12:13 Kajar Lember

Head kolleegid! Valimisi käsitlevate seaduste muutmine ja ajakohastamine on kindlasti tervitatav, sest eelnõu põhifookuses on elektrooniliste valimiste korralduse täpsustamine ja seda on kindlasti vaja teha. Eestis on valimistel elektroonilist hääletamist kasutatud kokku juba viiel korral ja elektrooniline hääletamine on muutunud populaarsemaks. Viimastel Riigikogu valimistel hääletas juba veerand hääletanutest elektrooniliselt. See näitab, et on äärmiselt vajalik selle teemaga tõsiselt tegelda. SDE toetab mõtet moodustada elektroonilise hääletamise korraldamiseks spetsialistidest koosnev eraldi valimiskomisjon. Tervitatav on see, et uus eelnõu sätestab seaduse tasemel e-hääletamise süsteemi auditeerimise ning annab lootuse, et valija saab võimaluse kontrollida, kas tema antud elektrooniline hääle on korrektselt elektroonilise hääletuse süsteemile edastatud. Lisaks kõikvõimalikele tehnilistele ja korralduslikele uuendustele, mis peaksid muutma e-hääletamist aina paremaks, on sisulise tähtsusega kindlasti see, et edaspidi saab elektroonilise hääletamise tulemused teada valimisjaoskonna täpsusega. Seni avalikustati need valimisringkonna täpsusega. See kindlasti suurendab elektroonilise hääletamise läbipaistvust ja usaldatavust.

Sisuliselt ainsa, kuid väga olulise negatiivse asjaoluna tahan välja tuua aga plaani kaotada valimisagitatsioonipiirangud valimispäeval. See justkui looks või peaks looma valimiskasti juures hääletamisel võrdsed võimalused eel- ja e-hääletamisega. Head kolleegid! SDE toetab eelnõu esimese lugemise lõpetamist, kuid ärgem rikkugem ühte head ja toimivat valimiste korralduse põhimõtet. Mina arvan, et inimene, kes tahab oma hääle anda valimispäeval, tahab seda teha rahulikult valimisjaoskonda minnes. Ma küll ei usu, et ta naudiks seda, kui viimane kilomeeter enne valimisjaoskonda tuleb läbida eri värvi telkide vahel seigeldes, kus kandidaadid püüavad võtta veel viimast ja jagada laiali oma valismaterjalide ülejääke. Pigem võiks ühiskonna ootustele vastu tulles käituda vastupidi ja hoopis vähendada kampaania mahtu. Selleks tuleks seada valimiskuludele ülempiir. Aga see on juba omaette diskussioon.

Kuigi viimasel ajal juhtub seda väga harva, on SDE seekord valitsusega ühel nõul, et valimisagitatsiooni lubamine valimispäeval ei ole mõistlik ettepanek. Meie seda eelnõu punkti kindlasti ei toeta ja teeme omalt poolt asjakohase muudatusettepaneku. Aitäh!

12:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 186 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 186 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 22. mai kell 18.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli Riigikogu liikme Kadri Simsoni!

12:12 Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Sarnase sisuga eelnõu, mis ei käsitle tööandja kulutusi töötajate tervisele kui erisoodustust, vaid kui vajalikku investeeringut, on siit Riigikogu puldist kaitstud ka varem. Viimati oli see Riigikogus arutlusel 22. septembril 2009 ehk Riigikogu eelmise koosseisu ajal. Kuigi rahanduskomisjon otsustas tollal seda eelnõu toetada, hääletati see saalis esimesel lugemisel siiski menetlusest välja. Kui vaadata, mis selle eelnõuga eelmisel korral juhtus, siis tänase päevakorra kontekstis on ilmselt sobilik tõmmata paralleel ka töölepingu seadusega. 2009. aastal tehti mitmesuguseid kärpeid ja pandi mitmele ühiskonnagrupile lisakoormaid. Selleks et huvirühmad oleksid nõus suuremat koormat kandma, lubati neile ka midagi head. Aga lubadusi ei täidetud. 2009. aastal, kui tööandjatele pandi kohustus katta töötaja võimaliku haigestumise korral viis haiguspäeva, sai neile lubatud, et tervise heaks tehtavad kulutused on edaspidi erisoodustusmaksust vabad. Täna oleme sama ettepanekuga aga jälle Riigikogu ees. Mul on hea meel juba ette öelda, et komisjon seekord konsensusega toetab selle küsimuse sisulisemat arutelu.

Miks tuleks Eestis tervisekulutusi igati soosida? Sellepärast, et ka rahvusvahelised uuringud ütlevad, et meil on inimeste tervisega kehvad lood. ÜRO inimarengu aruanne hoiatab, et kõigist Euroopa Liidu riikidest on just Eesti meestel kõige suurem tõenäosus surra enne 60. eluaastat. Euroopa Liit kogub mitmesuguseid terviseandmeid liikmesriikide kohta. Ühe statistikaülevaate järgi on 27 riigi elanike võrdluses selle kohta, kui kaua inimesed elavad ilma krooniliste tervisemuredeta, Eesti väga halval positsioonil. Nimelt on uuringu kohaselt Eesti meestel tervena elatud aastaid Euroopa Liidus kõige vähem – kõigest 49. Tõsi, meie Statistikaamet annab meestele kolm tervena elatud eluaastat juurde ja ütleb, et kroonilised tervisemured tabavad keskmist Eesti meest 52. eluaastal. Aga mõlemal juhul tähendab see seda, et kolmandik oma viljakast töömeheest tuleb võtta tablette.

Tervisemuredega inimene tähendab Eestis automaatselt kulutusi haigekassale. Inimese kahanev töövõime mõjutab oluliselt ka riigi majanduspoliitiliste eesmärkide saavutamist. Igasugune investeering töötajate tervisesse säästab seega riigi ravikuluseid ning võidab riigile ja ettevõtetele töötunde juurde. Kui tervis on nii kehv, et ainult ravimite võtmisest enam ei piisa, siis halvimal juhul tähendab see töötajale enneaegset pensioni. Riigile tähendab enneaegselt pensioneerunud inimene maksumaksja kaotamist ja pensionikulude kasvu.

Seega on Eesti riigile oluline, et Eesti inimesed oleksid terved. Rahvastiku vananemise ja tööealise elanikkonna osakaalu vähenemise olukorras on riigil kohustus astuda samme, mis aitaksid kaasa inimeste töövõime säilimisele kõrge eani. Pakutud maksumuudatus oleks üks tegur, mis kujundaks positiivselt töötajate sportlikke harjumusi, eesmärgiga haigusi ära hoida, tervisemurede esinemissagedust vähendada ja üldist heaolu parandada.

Eestis kehtiva maksuloogika kohaselt on ettevõtjate investeeringud hoonetesse ja seadmetesse tulumaksuvabad, aga investeeringuid töötajate tervisesse maksustatakse erisoodustusmaksuga. Tegelikult peaksime hoolivamalt suhtuma ka oma inimvarasse. Seda ei ütle ainult praegused opositsioonierakonnad, vaid seda on kõigile erakondadele südamele pandud ka tööandjate manifestis, mis avaldati enne viimaseid Riigikogu valimisi. Tööandjate manifestis kirjutati, et neile inimestele, kes töötajaid palkavad, oleks meelepärase, kui uue valitsemisperioodi ajal soodustataks ettevõtjate investeeringuid inimkapitali. Selleks tuleb erisoodustusmaksust vabastada tööandja investeeringud töötajate tervishoiukulutuste rahastamiseks.

Ka meie leiame, et erisoodustusmaksu kaotamine nendelt kulutustelt muudab ettevõtluskeskkonna läbipaistvamaks. Pole maksu, millest tuleb kõrvale hoida, ja hirm, et tööandja võib edaspidi hakata palka maksma näiteks rahvaspordiüritustest osavõttu võimaldades või spordisaali rendi eest tasudes, ei ole ilmselt väga kaalukas. Tõenäoliselt ei lepi mitte ükski töötaja sellega, kui tema palka vähendatakse, küll aga võib ta olla motiveeritud, et omaks võtta sportlikumat eluviisi.

Räägin nüüd võimalikest kuludest, kui tööandja ei pea enam maksma erisoodustusmaksu selle eest, et ta soosib oma töötajate sporditegevust. Maksu- ja Tolliameti info kohaselt teevad tööandjad kulutusi töötajate tervise parandamiseks minimaalselt. Aga on mõned kulutused, mida nad saavad teha tervise parandamiseks ilma erisoodustusmaksu maksmata, näiteks saavad nad kompenseerida prillide

maksumust või saata töötajaid töötervishoiuarsti juurde. Töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevalt on tööandjale pandud hulk kohustusi, mille täitmisega seonduvad kulud on ettevõtlusega seotud kulud, aga kui tööandja soovib tööohutuse ja töötervishoiu kulusid kanda suuremas mahus, kui seadus ette näeb, siis see on erisoodustuskulu, mis tuleb Maksu- ja Tolliameti andmetes välja rubriigis "Muu erisoodustusmaks". Otseleid summasid ei ole riigieelarves lahti kirjutatud, aga uuringufirma Praxis on teinud uuringu, mille järgi on kogu makstavast erisoodustusmaksust praegu laias laastus 0,3% sellist erisoodustusmaksu, mis on seotud investeeringuga töötajate tervisesse. See tähendab, et kui erisoodustusmaksult laekub tulumaksu 21 847 756 eurot ja sotsiaalmaksu 34 287 449 eurot, siis väheneks tulumaks 0,3% ehk 65 500 eurot, mis on 0,028% kogu laekuvast tulumaksust, ja sotsiaalmaks väheneks 102 862 eurot, mis on 0,005% kogu laekuvast sotsiaalmaksust. Aga kindlasti ei tähendaks sellised kulutused meile ainult maksukulu, vaid tervishoiusüsteem ja haigekassa võidaksid raha kuhjaga tagasi.

Rääkides veel sellest, et eelnõul on kindlasti päris lai toetajaskond, tuleb öelda, et valitsusliidu programmis on antud lubadus, et aastaks 2014 on korrapärase liikumisharrastusega hõlmatud 35% asemel 45% Eesti elanikkonnast. Kuna mitte midagi selleks senimaani tehtud ei ole, siis me ulatame mõnes mõttes abikäe, et aktiivselt liikuvate Eesti elanike arvu suurepärase kasv saaks ülejäämiseks aastaks selgemad piirjooned.

Räägin veel selle eelnõu tehnilisest poolest. Eelnõu eesmärk on vabastada erisoodustusest tööandja kulutused töötaja või teenistuja spordiga tegelemise kulude katmisel, mis ei ületa kalendriaastas 500 eurot töötaja või teenistuja kohta. Eelnõu vastuvõtmise korral luuakse hea eeldus, et väheneb töötajate kutsehaigustesse haigestumise risk, suureneb motivatsioon ning paraneb tervis. On tõenäoline, et inimene, kes on saanud innustust näiteks tervisespordiga tegelema hakata, hakkab üldse oma harjumusi tervislikumaks muutma. Eelnõuga laieneb inimeste ring, kellele ujulad, spordisaalid ja tervisespordiüritused muutuvad kättesaadavamaks, ning rohkem ettevõtjaid hakkab muretsema oma töötajate tervise pärast.

Lõpetuseks ütlen, et kui me võrdleme seda eelnõu 2009. aastal arutlusel olnud eelnõuga, siis on selle tekstis kolm alapunkti: spordirajatiste kasutamisega seonduv kulu, harrastus- ja tervisespordiüritustel osalemise tasu ja spordiürituste korraldamisega seonduv kulu. On selgelt välja kirjutatud, mille pealt ei pea erisoodustusmaksu maksma. Aastal 2009 arvasid rahandusministri erakonnakaaslased, et kui rahandusministri määrusega saab neid erandeid kehtestada, siis võib see viia sinnamaani, et erisoodustusmaksust vabastatakse väga laialdane valik erinevaid terviseteenuseid. Praegu on see valik kitsas. Me lähtume põhimõttest, et alustame väikestest terviseedendamise sammudest ja hea koostöö korral liigume edasi. Aitäh!

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Jüri Jaansonil on küsimus. Palun!

12:12 Jüri Jaanson

Aitäh! Teie lähenemine on väga mõistlik, aga seos spordiga jääb natuke häguseks. Tervise ja tööviljakuse alus on teadupärast ikkagi aktiivne ja tervislik eluviis. Aga kui spordist rääkida, siis spordiga sina peal olevate inimeste sportimisharjumused on erinevad. Sportida saab nii jõusaalis, pallimängusaalis kui ka metsarajal suusatades või joostes. Tööandja maksab eelnõu järgi esimestele kinni saali kasutamise ja üritustel osalemise tasud. Aga millised kulutused võiks ta kinni maksta vabas õhus terviseliiukujatele, kes spordiüritustel osaleda ei soovi? Kuidas oleks tagatud eri spordialade harrastajate võrdne kohtlemine?

12:12 Kadri Simson

Aitäh! Eelnõu põhimõte ei ole kindlasti see, et iga Eesti töötaja peab sellise soodustuse oma tööandjalt kohustuslikus korras vastu võtma. Kui inimene ikkagi ei soovi terveid eluviise harrastada, siis sunniviisil, seadusega teda selleks ei sunnita. Aga ütleme nii, et värskes õhus sportimiseks on erinevaid viise. Kui ei soovita just maratonidistantsi läbides rahvaspordiüritusest osa võtta, siis on võimalik rahvaspordiüritusel teha kepikõndi, mis on igaühele jõukohane. Aga osalemistasud ei pruugi praegu olla igaühele taskukohased. Eelnõu annab võimaluse, aga ei pane töötajale kohustusi.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urve Palo!

12:12 Urve Palo

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Ma väga toetan seda ideed ja leian ka, et on ebamõistlik ja ebaõiglane, et me ei maksusta masinatesse ja seadmetesse tehtavaid investeeringuid, küll aga maksustame inimestesse investeerimist. Kaugemas perspektiivis maksab see riigile kindlasti kätte. Te teete täna ettepaneku vabastada sportimiskulud erisoodustusmaksu alt 500 euro ulatuses aastas. Kas seda vabastust ei võiks laiendada ka näiteks gripivaktsiinist kuni hambaravi või taastusravini? Me teame, et see kõik on väga kallis ja riik kompenseerib seda minimaalselt, kuid see mängib inimese tervises väga suurt rolli. Mis te sellest arvate?

12:12 Kadri Simson

2009. aastal, kui tööandjatele pandi kohustus töötajate viis haiguspäeva kinni maksta, siis arutati läbirääkimistel ka seda, et selle võrra peaksid tööandjad olema rohkem huvitatud näiteks töötajate vaksineerimisest ja üldse laiema terviseedenduse toetamisest. Toona räägiti tõepoolest laiemast terviseedendusest. Kuna 2009. aastal oli valitsusliit, mis koosnes Reformierakonnast ja IRL-ist, laiema terviseedenduse erisoodustusmaksu alt väljavõtmisele vastu, siis nüüd me püüame käsitleda kitsalt spordiküsimusi. Tulles aga küsimuse juurde, ütlen, et me võtame seda esimese sammuna. Valdava osa Riigikogu liikmete valimislubadused kätkestid ilmselt laiema terviseedenduse kulutusi. Kui lugeda IRL-i valimislubadust, siis on näha, et nemad andsid palju heldema lubaduse, kui on eelnõus: ettevõtetele tuleb anda võimalus kasutada aastas töötaja kohta maksuvabalt kuni 100 000 krooni ehk 6391 eurot vabatahtliku pensionikindlustuse sissemakseteks, töötajate koolitamiseks või spordi, tervishoiu või tervisekindlustuse tarbeks. Nii et laias laastus on kolmveerand sellest saalist laiema terviseedenduse maksuvabastuse poolt, aga me püüame praegu esimese sammuna toetada sportlikke eluviise.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jüri Jaanson, teine küsimus!

12:12 Jüri Jaanson

Ma rõhutasin eelmises küsimuses just seda, et igast spordiüritusest osavõtmine on seotud ajakuluga ja igaüks ei taha seda teha, kuid sellest hoolimata võib sellel inimesel olla tervislik eluviis. Aga nüüd natuke asja teisest küljest. Tervisesport ja aktiivne füüsiline liikumine on tervise huvides vägagi tervitatavad, aga harrastussport sisaldab ka võistlemise elementi. Samuti võib see tähendada sportimist ekstreemsetel, vigastusohtlikel spordialadel, mille puhul tuleb ennast isegi eraldi kindlustada. Võimaliku spordiga liialdamise tõttu saadud vigastused, haigused ja kurnatusseisund tekitavad teadupärast riigieelarvele kulusid. Kuidas on teie arvates seaduseelnõu see külg kooskõlas terviseedendusega ja tööviljakuse kasvu ootustega?

12:12 Kadri Simson

Aitäh! Spordi tõttu kurnatusseisundisse jõudmise kohta teate teie kindlasti maailmatu palju rohkem kui mina. Kui üks meist võiks pidada kõne sellest, kuidas sport võib inimest kurnata ja tema töövõimet kahjustada, siis see olete ilmselt teie, mitte mina. Aga eelnõu kätkeb siiski ka teatud mahumäära. 500 euro eest aastas ei saa mitte keegi ennast olümpiavõitjaks treenida. Seda raha, mille eest töötaja saab endale sportlikke lisavõimalusi lubada, on natuke enam kui 40 eurot kuus. Teate, see on rohkem kui mitte midagi. Täna tehtud muudatus ei pruugi kohe järgmisel aastal eluea pikenemist kaasa tuua, aga kaugemas perspektiivis aitab sportlik eluviis haigekassa kulutusi kindlasti kokku hoida ja sellest Eesti riik kahtlemata võidab.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

12:12 Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Võib ju tunduda, et minu küsimus on isiklikust uudishimust kantud, aga tegelikult see nii ei ole. Ma tahan lihtsalt selleks, et kõiki tagamaid paremini tundma õppida, teada saada, millise spordialaga sa ise tegeled ja äkki oled isegi mõne spordiliidu president või midagi sellist. Valgusta meid, palun!

12:12 Kadri Simson

Aitäh! Eelnõu ei tulene minu isiklikust huvist saada tööandjalt 40 eurot kuus toetust. Ma ei ole ühegi spordiliidu president ja arvan, et eelnõu toob kasu märksa suuremale hulgale Eesti töötajatele, kui seda on professionaalsetesse spordialaliitusesse kuulujad. Eelnõu annab võimaluse maksta meeskonnaalade harrastamise puhul kinni spordisaali rendi, see annab suurettevõtetele võimaluse toetada oma töötajate osalemist rahvaspordiüritustel ilma võimalike nihverdamisteta ja annab ettevõtetele võimaluse toetada ka spordiürituste korraldamist. Praegu on spordiüritusi palju, aga selliseid spordiüritusi, kus inimestel oleks näiteks vabas õhus võimalik leida endale aktiivne väljund, ei saa kunagi liiga palju olla. Eelnõu oli Riigikogus arutlusel juba sel ajal, kui mina veel Riigikogus ei olnudki. See arutelu on olnud pikk ja tema lätted ulatuvad 1999. aastasse, kui Eestis muudeti tulumaksustamise põhimõtteid. Mina juhtusin seda eelnõu siin kaitsma seetõttu, et Keskerakonna fraktsioon seisis selle eelnõu eest eelmise ja ka üle-eelmise koosseisu ajal.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

12:12 Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud esineja! Sotsiaaldemokraadid kindlasti toetavad Keskerakonna ettepanekut spordikulutused teatud ulatuses erisoodustusmaksu alt vabastada. Te võite selle seaduseelnõu puhul meie toetusele loota. Nagu te ütlesite, te alustate väiksemast sammust, spordikulutustest, ja liigute tervisekulutuste poole suuremas mahu. Sotsiaaldemokraadid esitasid natuke aega tagasi seaduseelnõu, millega erisoodustusmaksu alt vabastatakse lisaks spordiharrastuse toetamisele ka terviseedendus laiemalt. Kas me võime omakorda teie toetusele loota?

12:12 Kadri Simson

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult ei tähenda terviseedenduse kulude erisoodustusmaksu alt väljaviimine riigile ainult kulutusi. Praegu jätavad ettevõtjad sellised kulutused väga sageli tegemata, kaugemas perspektiivis jõuab see aga riigi juurde tagasi kas ravimiarvete või ravijärjekordade kaudu. Nii et tänane investeering inimeste tervisesse on homne kokkuhoid. Me jagame seda seisukohta. Kindlasti võiks see Riigikogu koosseis näidata, et vastutasuks 2009. aastal tööandjatele pandud kohustuste eest tööandjaid nüüd natuke premeeritakse, kui nad on vastutustundlikud ja toetavad töötajate tervislikke eluviise.

12:12 Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kadri Simson! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Erki Noole!

13:12 Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu 184 oli esimest korda rahanduskomisjoni päevakorras s.a 16. aprillil.

Eelnõu tutvustas meile Keskerakonna fraktsiooni liige Kalev Kallo.

Mis on eelnõu eesmärk? Eelnõu eesmärk on vabastada tööandja poolt töötaja või teenistuja spordiga tegelemise toetamiseks tehtavad kulutused erisoodustusmaksust, kui need ei ületa kalendriaastas 500 eurot töötaja või teenistuja kohta. Kordan veel üle, mida ei loeta erisoodustuseks selle eelnõu mõttes: spordirajatiste kasutamisega seonduv kulu, harrastus- ja tervisespordiüritustel osalemise tasu ning spordiürituste korraldamisega seonduv kulu.

Rahandusministeerium esitas Vabariigi Valitsuse nimel 2. aprillil rahanduskomisjonile arvamuse. Selle kohaselt Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta. Toon välja põhjused. Erisoodustus on olemuselt töötasu eriliik, mida maksustatakse tulu- ja sotsiaalmaksuga. Maksudest vabastamine peab olema väga selgelt

põhjendatud, sobivaim ja tõhusaim viis soovitud tulemuse saavutamiseks. Kõnealuse eelnõu puhul see Vabariigi Valitsuse arvates nii ei ole. Maksusoodustusest saaksid kasu ainult töötavad inimesed, kelle tööandja nõustub eelnõus väljatoodud kulutusi hüvitama. Iga uus maksusoodustus muudab maksude haldamise keerulisemaks ja kallimaks ning suurendab maksupettuste ohtu. Kui kõnealune erisoodustus oleks tulu- ja sotsiaalmaksust vabastatud, oleks töötaja spordiga tegelemise kulude katmine märksa atraktiivsem moodus töötaja tasustamiseks, võrreldes palga maksmisega, ja need kulutused suureneksid märgatavalt.

Räägin ka komisjonis toimunud aruteludest. Üks arutlusteema oli loomulikult tööandjate huvi terviseedenduslike kulutuste hüvitamise vastu. Rahandusministeeriumi esindas komisjonis maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro, kes vastas küsimustele selle kohta, et riigi maksulaekumised võivad väheneda, spordibaasides võivad hinnad tõusta ja eelise võivad saada need terviseedendajad, kes kasutavad spordirajatisi. Heideti ette, et eelnõu algataja ei ole välja toonud mõjude analüüsi. Oli ka kriitikat, et avalik sektor ei panusta piisavalt spordibaaside ehitamisse. Selle väitega ei olnud väga paljud komisjoni liikmed nõus ja ma arvan, et põhjendatult.

Rahandusministeeriumi ametnikelt küsiti veel, kui palju toimub *summa summarum* maksude optimeerimist nn spordiklubide näol. Me teame, et väga paljud suured riigiettevõtted ja eraettevõtted on loonud spordiklubi. Päris ausalt öeldes sellist hinnangut ega kalkulatsiooni ei ole. Ilmselt ei olegi võimalik väga täpselt välja tuua, kui suur see maksude optimeerimine on. Oli veel üks väga konkreetne küsimus, mida minu arvates oleks õige siin täpsustada: kas tööandjal on kohustus see 500 eurot töötajale anda? Seda kohustust loomulikult ei ole. See seaduseelnõu ei loo kohustust, aga annab võimaluse.

Kui isiklikust arvamusest rääkida, siis ma arvan, et spordiürituste korraldamisega seonduvad kulud tuleks kindlasti üle vaadata. See on minu isiklik hinnang sellele eelnõule.

Lõpetuseks räägin komisjoni otsustest. Komisjon langetas 16. aprillil järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda s.a 2. mail (konsensuslik otsus), teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (konsensus ei olnud, 9 komisjoni liiget olid poolt ja 2 olid erapooletud) ning määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai s.a (konsensuslik otsus). Seesama seaduseelnõu tuli teist korda komisjoni arutlusele 30. aprillil. Sellel istungil otsustas komisjon võtta algataja ettepanekul eelnõu täiskogu 2. mai istungi päevakorrast tagasi (konsensuslik otsus), saata eelnõu täiskogu 8. mai istungi päevakorda (ka see otsus oli konsensuslik) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme päeva, st tähtaeg on 22. mail s.a kell 16. Aitäh!

13:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teie küsimus!

13:12 Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Eelnõu eesmärk on vabastada erisoodustusmaksust tööandja kulutused töötaja või teenistuja spordiga tegelemise kulude katmisel, kui need ei ületa kalendriaastas 500 eurot. Eelnõu koostajana ma seda loomulikult toetan ja hääletan kahe käega poolt. Aga eelmine ettekandja ütles, et 500 euroga aastas ei ole kindlasti võimalik olümpiavõitjaks saada. Siit minu küsimus teile: kas teie usute, et 500 euroga on võimalik ka olümpiavõitjaks saada, kui on tahtmist ja töökust?

13:12 Erki Nool

Kui elada Etioopias või Keenias, siis on kindlasti võimalik 500 euroga olümpiavõitjaks saada. Aga see seaduseelnõu ei ole tehtud selle eesmärgiga, et toota olümpiavõitjaid, vaid eesmärgiga vähendada, piltlikult öeldes, haigekassa kulusid. Need on erinevad eesmärgid.

13:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

13:12 Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! Kas komisjonis olid arutelu aluseks ka mingid kogemused naaberriikidest, mingid võrdlusandmed? Mõni aasta tagasi oli Riigikogus üks raport, mille kohaselt tehakse Soomes tervisesporti statistika järgi mitu korda rohkem kui meil. Tahaksin teada, milline see olukord praegu on,

kas see on muutunud. Üks võimalus on loomulikult mitmesuguste maksusoodustustega olukorda parandada, aga teiselt poolt on väga oluline lihtsalt inimeste teadlikkust suurendada. Seal ei saagi rahaga alati palju teha. Kas teil on mingeid võrdlusandmeid või kuidas komisjon seda laiemasse konteksti pani? Kuidas meie teistega võrreldes oma tervise eest hoolitseme?

13:12 Erki Nool

Aitäh! Statistilisi andmeid me ei arutanud. Kui meie kallite põhjanaabrite kaalutõusu vaadata, siis tundub, et nad on siin kindlasti eestlastest ees, kuigi neil harrastatakse liikumist klubitasandil ja iga inimese tasandil võib-olla rohkem. Kindlasti ongi teavitus kõige efektiivsem vahend. Loomulikult on ühiskonna hoiakud tähtsad ja siin on teavitamisel suur osa. Olen juba aastaid öelnud, et tervisesportlase kõige raskem distant on liikumine diivani pealt välisukseni. Ilmselt ongi selle seaduseelnõu eesmärk see, et ettevõtjad ostaksid kõigepealt pääsme ujulasse või mis iganes spordibaasi, et see esimene, kõige raskem distant suudetaks läbida.

13:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Luik!

13:12 Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on Riigikogu spordi- ja liikumisharrastuse toetusrühma esimehena selle eelnõu üle hea meel. Mulle selle eelnõu sisu meeldib. Aga minu küsimus teile on see: kas teil õnnestus komisjoni koosolekul Rahandusministeeriumi või maksuameti inimestelt teada saada, kui palju tegelikult sporditegevuse pealt riigieelarvesse erisoodustusmaksu laekub?

13:12 Erki Nool

Aitäh! Jah, see küsimus esitati. Seda on ka eelnevatel aastatel Rahandusministeeriumi esindajatelt küsitud. Tegelikult sellist konkreetset summat teada ei ole. Seda on adekvaatselt väga raske öelda. Me teame, et aktiivse töötajaskonna poole suunatud ettevõtjad on teinud eraldi spordiklubid, nad otse ei suuna oma töötajaid sporti tegema. Selline statistika puudub ja ma arvan, et seda on peaaegu võimatu välja tuua. Ütleme, et susserdamist on rohkem, kui Rahandusministeerium ning Maksu- ja Tolliamet sooviksid näha.

13:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

13:12 Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ilmselt nõustute, et Eesti spordis liigub hirmus vähe eraraha. Selle põhjus on ilmselt see, et see läheb ettevõtjale hirmkalliks maksma. Siin oleks üks võimalus ettevõtte maksukoormust vähendada. Ma küsin, härra Nool, teie käest: kas te ise toetate seda eelnõu?

13:12 Erki Nool

Mina toetan eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Aga teie märkuse kohta, et eraraha on spordis vähe, tahan öelda, et see on natuke spekulatiivne arvamus. Kui rallisõitja on ostnud oma raha eest ralliauto, on see siis spordiraha või mitte? Kas jalgratta eest makstud 10 000 eurot on spordiraha või on see ratas hoopiski mängukann? Ma arvan, et kui öelda, kui palju on spordis eraraha, siis see on natuke libedale teele minek. Kui te minu käest personaalselt küsite, siis ütlen, et selle seaduseelnõu kolmest ettepanekust toetan ma ühte kahe käega, aga kahte ei toeta isegi poole käega mitte.

13:12 Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Erki Nool! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 184 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. mai kell 18.

Päevakord on ammendatud. Suur aitäh kõigile ja kena päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.26.